

MEGJELEN MINDEN VASÁRNAP.

Előfizetési feltételek:

Egész évre ... kor. 30.—

Félévre ... > 15.—

Negyedévre ... > 7.50

Egyes szám ára 60 fillér.

A HÉT

TÁRSADALMI ÉS IRODALMI SZEMLE.

SZERKESZTI KISS JÓZSEF.

— Budapest, márczius hó 3. —

Krónika.

Parlament nélkül.

— márcz. 1.

A mór megtette a kötelességét, a mór mehet. A képviselőház letárgyalta az elodázhatatlan indemnitást, önmagát elnapolta és a képviselőket eleresztette a szélrózsa minden irányába. Méltán felmerül a kérdés: a parlament is elvégezte-e minden munkáját, összes kötelességeinek végére járt-e, nincs tárgyalni való anyaga, hogy, mint a kötelességét elvégezte mór, mehet?

Aligha. A külpolitikában a központi hatalmaknak, a monarchiának, de a jelen pillanatokban talán elsősorban Magyarországnak életére sorsdöntő létkérdésekről folyik a tárgyalás a felszaporodott békekonferenciákon. Még a Szt.-Pétervárról, a Lenin és Troczkij által irányított Oroszországgal kötendő békénél is jobban érdekelnek bennünket, magyarokat a bukaresti tárgyalások. Tarthassanak azonban kisebb, vagy nagyobb érdeklődésre igényt az egyes békekonferenciák, legyen bár az egyetlen igazán magyar érdekekért vívott s legbőrünket védő román háboru befejezéséről szó, akár az orosz különbékéről, akár az olasz háborunkról, akár a flandriai harczokról, akár a német tengeraltjárók teljesítményeiről, akár Belgium, Szerbia, Montenegró új életre keltéséről, akár az olasz, a francia, az angol, az amerikai állásfoglalásokkal szemben való ellenvéleményünkről, akár a világpolitika csekély jelentőségű epizódjairól, vagy élet-halál problémáiról: mindezekről a velünk való viszonylatban, számunkra csak egyetlen hiteles, mértékadó, számottevő és elfogadható fórum dönthet, vagy adhat kifelé és befelé sulylyal bíró információt törvényes joron: a magyar parlament.

De a külpolitikának világrengető, vén Európát sarkaiból kiforgató eseményein kívül van nekünk

honi földön is megszámlálhatatlan sok tennivalónk. A költő megvilágította, hogy mikor állhatunk meg hatni és alkotni: »Ha majd a bőség kosarából Mindenki egyaránt vehet, Ha majd a jognak asztalánál Mind egyaránt foglal helyet, Ha majd a szellem napvilága Ragyog minden ház ablakán: Akkor mondhatjuk, hogy megálljunk, Mert itt van már a Kánaán!« »És addig? addig nincs megnyugvás, addig folyvást küzödni kell.« A végideáltól, a magyar tejjel-mézszel folyó Kánaántól, ma még épp oly messze vagyunk, mint amikor Petőfi sorai íródtak, oly messze, mint a világ teremtésétől. Pedig, ha nem is lehetne megváltani minden magyart minden szenvedéstől, ha nem is veszne ki gyötrem, elnyomás, butaság, nyomor a Kárpátoktól az Adriáig, mégis szociális törvényekkel oda lehetne hatni, hogy szebb, jobb és boldogabb életet éljenek az emberek milliói, kik felett a törvényhozás joga illeti meg a magyar parlamentet. Sehol és semmiben nem oly végzetes a különbségtétel jogok és kötelességek között, mint ebben az esetben. Ha a magyar parlamentnek joga, hogy a nép buján-baján segítsen, akkor az egyuttal becsületbeli kötelessége is.

Nem kell-e gondolkodóba esnünk, nem kell-e revideálnunk a parlamentárizmus szentségébe vetett hitünket? A kül- és belpolitikának millió

vajudó kérdése vár megoldásra és a képviselőházat munka hijján elnapolják. Hát hol és kik foglalkozzanak a jelen ügyesbajos dolgaival, hol és kik készítsék elő a szebb jövőt, ha nem a képviselőházban és nem a képviselők?

A politikai tudomány őszhaju mestere: Concha a törvényhozó működés céljából választott képviseletet olyan állami szervezetnek tartja, mely a társadalom közvetlen befolyása alatt keletkezik, s az egyes állampolgárok érzületét az ország közjával hivatott összhangba hozni. Vajjon mit szólnának hozzá Concha

REISS JENŐ DR.

FOLYÓIRAT

1923/24.

1-11

és a többiek, — akiknek doktrínája, hogy a képviselet működési tartama két ellentétes követelmény kiegyenlítődéből alakul, melyek közül az egyik az egyeseknek, a társadalom bizonyos helyi csoportjainak érületét ismeri és fejezi ki, a másik a mindenk felett álló állam, az ország javát érvényesíti — mit szólnának, ha megmutatnók nekik az — ime, annyira nélkülözhető — parlament igazi képét; ha megmutatnók nekik a legtöbbször és legnagyobbbrészt ürességtől kongó pad-sorokat, melyekben csak itt-ott lézeng egy-két hon-
 atya? Ha látnák, hogy a szónokok minden általános érdeklődés hijján mondják el több-kevesebb mondanivalójukat, melyből alig itt-ott csillan ki valami abból, amit a doktrína hirdet s az ország hön óhajt, de annál jobban vág és szur, csip és harap, személyeskedik, mardos és marczangol. A Tisztelt Ház tolyajnyelvén »vihar«-nak hívják az ilyen — a haza érdekében való — jeleneteket, melyek alatt rogyásig megtelnek a padsorok és zsufolt karzatok hallgatják végig, hogyan támad és miként pariroz, miket vág egymás fejéhez az indemnitáshoz való hozzászólás, valamely törvényjavaslat tárgyalása, interpelláció, vagy személyes megtámadtatás czimén szót kérő két-három tiszteletreméltó kiküldötte a magyar népnek, akiknek beszéde természetesen az az olaj, mely egyedül teszi lehetővé az állam gépezetének működését.

Mire enged hát következtetni, hogy a meg nem oldott, életbe vágó követelések és óhajok tömege ellenére, akkor, amikor a közeli békelehetőségek szinte az ajtónkon kopogtatnak, bizonytalan, de tervbevetten hosszú időre elnapolják a képviselőházat? A parlament munka nélkül és az ország működő parlament nélkül áll. Valóban ideálisnak kell tartanunk a maihoz viszonyítva azt a — parlamentárizmust megelőző — rendszert (persze felrisszítve és megjavítva az általános választójoggal), amikor a követeket még utasításokkal láthatták el, mert a törvényhozó gyülekezet csak akkor állhat hivatása magaslatán, ha igazán hü tükre s szókimondó kifejezője az ország vágyainak és reményeinek.

Egy azonban feltétlenül bizonyos: vágy egyáltalán nincs szükség parlamentre, vagy más alapokon nyugvó parlamentre van szükség.

Junior.

Nem ismerek rád...

Volt ugy, hogy másztunk együtt a bozótban,
 Tövis ha szurt: a testemből kihuztad,
 Mentünk tovább, s a homlokod bezutad.

És akkor én tettem rá puha kendőt,
 Aztán dalolva ugy mentünk előre
 A pokolba, vagy tán a hegytetőre?!

Volt ugy, hogy köztünk félreértés támadt,
 Nekem jöttél és belém vágtad körmöd,
 Fialat vérem hej de vigan ömlött!

De visszaadtam ezt is néked dusan,
 Aztán, a vállunk ujra összetettük,
 S az aprópénzt a földről együtt szedtük.

De most?!... Te már a sorból, jaj, kiálltál,
 Didergő lelked nem a régi büszke,
 Szivedben serczeg hült tüzeknek üszke.

Nem ismerek rád. Fáj: arczodra nézni,
 Fáj: látni hátad görnyedt ivelését,
 Fáj: hallgatni egy fáradt sziv verését.

Te baktatsz busan, bénán, balga göggel
 A széles uton, melyen százan járnak...
 Lefujtak már a mesebeli várnak?!

Erdődy Elek.

Két dialóg.

Irta: VILLÁNYI ANDOR.

II.

Lelki vád.

(Ez a párbeszéd az előbbiből folyik. Itt a trubadur és a halott kantor hazajáró lelke viaskodnak egymással. Az elmondott előzményhez még csak azt kell pótlóan hozzáfűzni, hogy attól a pillanattól kezdve, amikor a kántoron hihetetlen rögeszméje beteljesedett, a trubadur maga is babonás lett. Életereje napról-napra fogy, éjjel nem alszik, rémképeket lát, s most már ő is gyötrelmes féltékenységgel őrzi az asszonyt. A *harmadiktól* fél, aki jönni fog s aki miatt neki kell meghalnia.)

A szin természetesen itt is ugyanaz, mint az előző párbeszédnél. Csákhogy most már késő este van. A szoba sötét, csak a mennyezetről aláfüggő mécses terjeszt gyenge világosságot. A kapuszerű ajtó mindkét szárnya tárva. Hátralát látszik a holdfényben.

A trubadur két karjával az asztalra dölve fekszik. Időnkint megvonaglik a válla. Ami most történik, félálmban látja. Néhány pillanatig így marad a kép, aztán a kapuban megjelennek a ghettö lányai. Ezek a lányok hallották a trubadurt mesélni és azóta boldogtalanul szerelmesek beléje. A tulajdonképpeni dialóghoz voltaképpen nincs köze az ő jelenetüknek. Csak épp a hangulatfestés miatt tartom szükségesnek a közlését.)

ELSŐ LÁNY: Ott ül, látod?

MÁSODIK LÁNY: Csakugyan... maga elé néz...
 Olyan, mintha álmodna...

HARMADIK LÁNY: Nézzétek, milyen lányos a homloka...

NEGYEDIK LÁNY: Mintha nem is férfi homloka volna...

ÖTÖDIK LÁNY: Vajjon miről álmodhat mostan?
 (Lassan, egymást kézenfogva előre jönnek.)

NEGYEDIK LÁNY (kiválk a többi közül, egy lépést tesz az alvó felé és áhítatos hangon így szól): Van nekem egy nyaklánczom rézgyöngyből, ami olyan fényes, mintha szinaranyból volna. Az édesanyám viselte a menyasszonyi ruhája fölött, amikor megesküdött. Ha most elmondaná az álmát, neki adnám a nyaklánczom.

ELSŐ LÁNY (megvárja, amíg a negyedik lány hátralep, aztán ő lép előre. Ugyanugy, mint az első): Tudok

egy fát a fekete szikla fölött, ami magasabb, mint a világ legmagasabb tornya! Madárfészek van a fa tetején és zöld madár ül benne. Fölmennék a fekete sziklára, fölmásznék a toronymagas fára és elhoznám neki a zöld madarat, ha most elmondaná az álmát.

MÁSODIK LÁNY: A tejuton ha végigmegy az ember, eljut egy üvegpalatába. Abban egy bársony párnán az esti csillag van, amit a hétfejű sárkány őriz. Végigmennék a tejuton, megbirkóznék a hétfejű sárkánnyal és elhoznám neki az esti csillagot, ha most elmondaná az álmát!

HARMADIK LÁNY: Van egy király a fekete tenger partján, úgy hívják: Kékkirály. Van ennek a Kékkirálynak egy fazékban nőtt bolondja, akire ha ránéz az ember, elfelejti minden szomorúságát és egy hétig folyton nevet. Elmennék a fekete tenger partjára, elkérem a Kékkirály bolondját, s elhoznám neki, ha most elmondaná az álmát.

ÖTÖDIK LÁNY: Nekem nincs semmim, csak a sarkig érő aranyhajam; oda nem adnám rézgyöngyért, el nem cserélném zöld madárért, esti csillagnál is többet ér az nekem, — de ha most elmondaná az álmát, tőből levágnám érte.

(Most halk gitárpengés hallatszik s a hatodik lány fehér ruhában, kezében virággal, fején koszorúval belép. Olyan a járása, mint az alvajáróé.)

HATODIK LÁNY: Én a mezőkön jártam, kedvesem, ahol úgy teremnek a virágok, mint a szerelmes ember ajkán a szép szavak. Nézd, mennyit téptem, egy egész nyalábra valót téptem és lásd, elhoztam neked, hogy elborítsalak vele. *(Virágot hint.)*

Ezt a hajadért, ami szőke, mint az aranyos nyár!
Ezt a szádért, ami piros, mint a biboros hajnal!
Ezt a szemedért, amivel megbabonáztál!

(Kihuz a csomóból egy-egy szál virágot és a következőket mondva, szórja a trubadur ölébe.)

Ez a sárga itt, sárga mint az érett banána. Ez mesél neked a csengő aranyról, ha bánatos vagy.

Ez a kék itt, kék mint a májusi ég. Ez mesél neked a boldog mosolyról, ha sirni akarsz.

Ez a fehér oly fehér, mint a most hullott hó. Ez álomba ringat.

Ez a viola megnyugtat.

Ez a narancsszín szerelmet suttog. És ez... ez az utolsó... ez itt a legszebb... Ez piros, mint egy szerelmes asszony vérző szive... Ez elmondja neked, hogy szeretlek... szeretlek... örökké... mindig. *(Zokogva átkulcsolja a lábát.)*

(Nagy csend, a lányok némán, lehajtott fejjel állnak. Most néhány pillanat múlva a nyitott kapun át a temetőből halk zugás hallatszik s a fák lombjai megreszketnek. A zugás fokozódik, már füttyül a szél, a holdfény elborul, aztán egyszerre heves szélroham és a horizont mélyén apró villanások. A szoba világítása sötétebb.)

ELSŐ LÁNY *(ijedten)*: Árnyék suhant a hold fölé...

MÁSODIK LÁNY: Nekem úgy tűnik, mintha a szomorúfüzek megreszkettek volna.

HARMADIK LÁNY: Nem fuj szél s a fák mégis hajladoznak. Mitől hajladoznak szélcsőndben a fák?

NEGYEDIK LÁNY: Az ég kárpitján kihunyt két csillag.

ÖTÖDIK LÁNY: Fagyos szél árad, nem érzitek? Gyertek, én fázom!

ELSŐ LÁNY: Ne ijeszszetek, minek ijesztgettek folyton.

MÁSODIK LÁNY: Valami mozog a temetőben...

ELSŐ LÁNY: Ne... Nem igaz... nem mozog semmi...

ÖTÖDIK LÁNY: De valami megmozdult, én láttam, hogy megmozdult.

ELSŐ LÁNY: Ne ijeszszetek, egy ág mozdult meg a szélben...

MÁSODIK LÁNY: Mintha egy ember mozdult volna meg! Szent Isten, megmozdult egy ember!

HARMADIK LÁNY: Oh jaj, egy halott ember megmozdult!

ÖTÖDIK LÁNY *(sikoltva)*: Megmozdult egy halott, jöjjetek!

A LÁNYOK *(összevissza)*: Fussunk, siessünk!

HATODIK LÁNY *(velőtrázó sikoltással)*: Hi-i-i, tényleg egy halott! *(Mindnyájan szétrebbennek és kimennek a szobából. A következő pillanatban a temetőből a fehér holdfényben lassan kiemelkedik és a szin felé indul a kántor. A trubadurhoz lép, merően ránéz.)*

A TRUBADUR *(mereven felemeli a fejét)*: Ki az?

A KÁNTOR *(elváltozott, alázatos, reszkető hangon)*: Egy szegény öreg vándor, aki betért házad kapujába.

A TRUBADUR: Mit kívánsz tőlem?

A KÁNTOR: Csak kérni jöttem. Itt a kapud alatt elnyomott az álom és most, hogy felébredtem és megláttam mécsesed fényét, gondoltam, nem üzesz el magadtól, ha egy percze betérek hozzád. *(Önmagára mutat.)* Lásd, öreg testem dermedt a földtől, le szeretnék ülni; a nagy szomjuság kiszáritotta a torkomat. Innék egy pohár bort.

A TRUBADUR: Ül le és tégy kedved szerint. *(Bort, poharat állít eléje.)*

A KÁNTOR: Áldassék az Ur neve! *(Leül, körülnéz, halkán, széles gesztussal.)* Milyen szép itt minden... Milyen jó lehet annak, aki békésen üldögélhet otthon és a jól végzett munka után álmodozhat az élet örömeiről. *(Lopva a trubadurra néz.)* Milyen boldog lehetsz te!...

A TRUBADUR *(elfordítja a fejét, sóhaj)*.

A KÁNTOR *(miközben tölt és iszik)*: Ha nem rász meg engem, szegény törődött aggastyánt a kíváncsi szóért, amikor jöttem, úgy láttam, aludtál. Bizonynyal szép és kellemes dologról álmodtál. Lásd, ha elmondanád nekem az álmodat, az álom — úgy mondják régi bölcsseink — a lelkiismeret tükre és nyitott könyv, amelyből a hozzáértő jövendő történéseket tud kibogozni...

A TRUBADUR: Az én álmaim nem szépek... Én félek az álmaimtól... Ne beszéljünk róluk.

A KÁNTOR: Ó, csunyak az álmaid? Milyen fiatal vagy pedig... Talán a sors volt mostoha hozzád s lelkedet komor sejtésekkel gyöttröd? Pedig, látod, az élet szép, Uristen, he szép az élet! A csillag az égen, a bogár a fűben, a harmat a virágon, a bor a pohárban... *(Feláll, dörgő hangon, magasra emelve a poharat.)* Hejhó, trubadur, rajongó, asszonybűvölőm, nem ismeresz rám? Az öreg kántor köszönt föl téged!

A TRUBADUR *(felugrik, lihegve)*: Szent Isten, eljöttél értem? Elviszel már? *(Leborul, átkulcsolja a lábát.)* Irgalmazz, bocsáss meg, ne bánts, én nem akarok még meghalni!

A KÁNTOR *(mosolyogva nézi, aztán szelíden felemeli)*: Ó, hát félsz tőlem? Hiszen én nem bánalok... Miért reszketsz, mint a nyárfalevél a hajnali szélben? A szél csak fuj s levélszokás, tőle remegni... Majd ha az ősz jön, majd ha megsárgulsz, — akkor elfujlak. Most ne félj még.

A TRUBADUR: Ó, vártalak, vártalak, tudtam, hogy eljössz, mindennap vártalak.

A KÁNTOR: És féltél mégis? Mitől? Miért? Hisz nincs okod rá? (*Hirtelen ránéz.*) Vagy van talán?

A TRUBADUR (*gyorsan*): Nincs, nincs! Esküszöm, nincs!

A KÁNTOR: No látod... ne félj no, hiszen csak látogatába jöttem... Tudod, úgy elfogott az unalom abban a gödörben... aztán meg a honvágy. Rég nem voltam itthon, rég nem láttalak titeket. (*Iszik.*) Hát mi újság? Mit csináltok? Megvagytok még? (*A vállára csap.*) Esztek, ugy-e, iszitek, ölelkeztek, szerettek! Hiába, mégis csak szép dolog, ha az ember fiatal! No, egy pohárral, a boldogságtokra. (*Tölt, iszik.*) Hát aztán, mondd csak, beszél néha rólam? Már mint az asszony.

A TRUBADUR (*remegve*): Beszél.

A KÁNTOR: Ha az öledben ül, ugy-e, ha úgy hozzád simul, akkor emleget?

A TRUBADUR (*remegve*): Igen.

A KÁNTOR: Ó, hogy tud az ember ölebe simulni! Szép, drága, édes, halálos, bódító méz, sohase tudtam betelni vele! No igyál te is, fiam! Igyál már no, ököriszik magába. (*Iszik, majd kis szünet után.*) Hát boldog vagy, ugy-e?

A TRUBADUR (*remegő hangon*): Boldog vagyok.

A KÁNTOR: No, hacsak boldog vagy. Ez a fontos. Hiszen szép asszony, hát kell is, hogy boldog légy. Nem igaz?

A TRUBADUR: De igen.

A KÁNTOR: Nagyon szép. A legszebb. Nincs is szebb nála. (*Iszik.*) A szája, mi?

A TRUBADUR: Igen.

A KÁNTOR: S a nyaka, he? A nyaka, ott hátul, azzal a sok kis apró pihével... (*Mélyen.*) Ott csókolat már?

A TRUBADUR: Csókoltam.

A KÁNTOR: Ott sokszor csókolod, azt szereti...

A TRUBADUR (*zokogni kezd*).

A KÁNTOR: A szive fölött van egy anyajegy. Majd nézd meg, ha még nem láttad, hogy a másiknak, aki utánad jön, mesélhess róla... Egyszer, amikor aludt, egy konyhakést akartam beleszurni, de fölébredt és rám nézett. A piros szájával rám mosolygott... A fehér gyöngyfoga megvillant... Eldobtam a kést... Ugy tud mosolyogni, hogy... (*Elhallgat, majd csöndesen.*) Szereted?

A TRUBADUR (*sikoltva, elfuló hangon*): Szeretem!

A KÁNTOR: Én is szerettem... Sokszor, este, ha az ölemben ült és beszélt és hízelt és hozzám szorította az arcát, azon gondolkodtam: meddig még, hány napig? Mert akkor már éreztem, hogy valami fáj! Nem tudtam aludni. Ide ültem, ebbe a karosszékbé, ahol most te ülsz. Virrasztottam, ahogy most te virrasztasz. Vártam, ahogy most te vártál engem, aztán egyszerre ájtött az első, így, ahogy én, és együtt virrasztottunk hajnalig. (*Iszik, aztán lecsapja a poharat.*) Hiába no, ne busulj, komám, akárki akármit beszéljen, a legszebb a földön mégis csak a nő! Egy meleg száj, ami rátapad a szájunkra! Egy puha kar, ami a nyakunkra fonódik! Eh, számár az, aki az örökkévalóságon tündöklik, aki az alkotás titkait kutatja, amikor megrészedhetik egy szerelmes asszony buja ölelésétől! Mit ér az örök lét, mit a hüs tudomány, a nő öle ennél is forróbb! Hogy kiszívja a velőd? Hadd szívja, édes az! S hogy kárhozatba visz? Megkaptad az árát! Hogy megdöglesz? Hadd dögöljünk meg aztán! Tele pohár volt, kiittuk fenéig, urak vagyunk: — »Korcsmáros, fizetünk!« (*Kocint, iszik.*) Azt mondja az irás: Minden fa az édenben a tied, csak ehhez az egyhez ne nyulj! Időtlen-időig élsz,

soha meg nem halsz, csak ezt ne bánts! (*Az asztalra csap.*) Hohó, Uram! Így nem alkuszunk! Hiszen szépek a felhők az égen és szép a csillogó tenger, de az ő szeme százszor szebb ennél! Hiszen selymes a fü és puha a pázsit, de van-e lágyabb egy asszonyi mellnél? Hát ha azt mondanák neked: tied a mennyország, nem inkább egy forró asszonyt ölelnél? Elpusztulunk? Jól van! Meghalunk, mit bánom én! Térdig a két lábam rohadjon le, hiszen utána jártam! Csontig a két karom szakadjon szét, ötlet öleltem! Nem bánom, fizetek! Ur voltam, fizetek! Éltem, szerettem, mindenért fizetek! Igyál, fiam!

A TRUBADUR (*reszketve a fölindulástól*): De hiszen, amikor éltél, egészen másképp beszéltél még!

A KÁNTOR: Ej, számár voltam!

A TRUBADUR: Hiszen azt mondtad, az asszony a vesztünk.

A KÁNTOR: Ej, féltém a haláltól! Szatócs voltam, alkudni akartam! Most már tudom, nincs alku, fizetek!

A TRUBADUR: Én is?

A KÁNTOR: Te is. Hát aztán? Hát fizetsz! Nem érte meg? Hiszen a tied volt! Szebb szeretője kinek volt nálad?

A TRUBADUR (*felzokog*): Senkinek.

A KÁNTOR: Na látod! (*Rásandít, óvatosan.*) Vagy félsz tán a haláltól?

A TRUBADUR (*dideregve*): Félek! Élni akarok!

A KÁNTOR (*nézi, ingatja a fejét, majd ravaszkodón*): Persze, igaz, élni szebb, az élet a legszebb, az élet minden. Mert lenn nincs semmi, csak rothadás és férgék és elmulás!

A TRUBADUR (*borzadva eltakarja a szemét*).

A KÁNTOR: Persze, csuf dolog maholnap itthagyni ezt a csillagos eget, meg a zöld fákat s a rohanó folyót! Kinyulni bután, hidegen, dögge válva, megunt kadáver, amit a végzet taglója ütött le! (*Közelhajlik hozzá, rekedten.*) S ő itt maradjon, éljen, rontson, másokat öleljen?

A TRUBADUR (*hörögve*): Ne!

A KÁNTOR: Más mellére bujjon, másnak adja oda a viruló testét, amíg te lenn a pondrók közt rohadsz?!

A TRUBADUR: Ne-e-e!!! Nem igaz! Ne beszélj! Szeret!

A KÁNTOR: Szeret? Igazán szeret? S ki mondta ezt neked? És egy asszony szerelme micsoda? Szikla, amire várakat építesz? S a sziklák néha maguktól nem indulnak meg és görögnek le a lejtőn, agyonzuzva mindent, ami eléjük kerül?

A TRUBADUR: De hát mit tegyek?

A KÁNTOR (*tapogatózva, óvatosan*): Ha rám hallgatnál... Ha rám bíznád magad... Ha volna benned annyi erő, hogy fellázadjál a sors ellen, amely könyörtelenül les rád, hogy lecsapjon a fejedre! Hiszen a földgolyó izzó lávamága is folyton forrong dermedt türelmes börtöne ellen! S az ösztönös állat, ami igába tör, ézerszer lázad fel végzete miatt! Épp csak az ember túrjon, épp csak ő rohanjon vakon a megsemmisülésbe? Van-e szebb mozdulat, mint amikor az alázatosan lehajtott fő büszkén felemelkedik, s a hízeltégre idomult szájából kitör a tagadás szava? Mint a kérődző barom, csak túrni örökké, a szent jászolt tisztelni, mert takarmányt ad, és megdögleni bután elernyedett inakkal? Ébredj, pogány, eszmélj hitetlen, egy mozdulat csupán és az élet a tied!

A TRUBADUR: De hát mit tegyek a végzet ellen?

A KÁNTOR (*felelet helyett egy kést von elő*): Hogy mit tégy?

A TRUBADUR (*feláll, felsikolt*): Megöljem?!

A KÁNTOR (*szinte hipnotizálva*): Megölni? Miért

é nagy fellengő szavak? A gyertya ég, de te megérinted a kanóczot és kialszik! A szája lélezkzik, de te ráteszed a kezed s már nem is lélezkzik.

A TRUBADUR: Ne... ne, nem birom!

A KÁNTOR: Még csak nem is sikolt! Ó, hogyha nem reszketne a kezed, milyen fenséges kéjjel lakhatnál jól! (*Lassan, folyton a remegő áldozatra meredve nyújtja feléje a kést.*) Látod, hogy villog? A megváltás fénye tükrözik rajta! Nézd, milyen éles, úgy siklik a husba, mintha selyembe merülne! Hallod, hogy pendül? A szférák zenéje mi ehhez képest?

A TRUBADUR: Ne!... ne! Ne kísérs!

A KÁNTOR (*rekedten*): Most fenn ül a szobájában és átnéz a toronyra. A függöny mögül les, mint a macska, az órát lesi. Ha a toronyóra féltizet üt, akkor gyertyát gyújt és jelt ad vele. Lenn áll már a pribék és várja a jelt, hogy szaladhasson urához, aki holnap éjfélre vetett ágyába várja!

A TRUBADUR (*felordít*): Nem! Nem igaz!

A KÁNTOR: Tömjénnel szagosítja a testét, karmazsinnal pirosítja ajkait, haját göndöríti, hogy tessen neki, aki megvette, megfizette, pénzzel, gyűrűvel, hitvány ékszerekkel!

A TRUBADUR: Hazudsz, gazember! (*Felkapja a kést és a kántorba akarja döfni.*)

A KÁNTOR (*megkapja a karját*): Megállj!

(*Egy távoli óra féltizet üt. Az asszony kilép a szobájából, az erkélyhez megy. A kezében gyertya van. Jelt ad vele.*)

A TRUBADUR (*felhördül*): Uristen, mit tettél velem?!

A KÁNTOR: Látod, fiam?...

Toll és tőr.

— márcz. 1.

AZ ŐSZ HERTLING nemcsak nemesen, őszintén, előkelően, fölényesen, sőt nem is büszkén engedékenyen, viszont nem is alázatosan vallotta meg álláspontját a háború és béke kérdéséről, hanem szellemes formában is. Volt benne annyi humor, hogy figyelmeztette Wilson, aki azonkívül hogy az Egyesült-Államoknak elnöke, tanár és tudós is, és könyvek írásával is foglalkozott, hogy ne hangoztassa unos-untalan, hogy Németországban ellentét van az autokratikus kormány és a nép jognélkül való tömege között, mert hisz ezzel saját régebbi közjogi írásait czáfolja meg. És megkérdezte, hogy amikor Anglia a népek önrendelkezési jogáról beszél, miért nem gondol arra, hogy ezt az alapelvet Irországra, Egyiptomra, vagy Indiára is alkalmazza. Idézte Szt. Ágostont, hogy bebizonyítsa, hogy ő is a »Justitia regnorum fundamentum« alapján áll, idézte Arisztoteleszt, igazolásául annak, hogy a »si vis pacem para bellum« alkalmazása mily kitűnően bevált a Troczkij s Lenin által ellenjegyzett Oroszországgal szemben is. Aztán az egyik zsebére ütött, s azt mondta: itt a becsületes béke; aztán a másik zsebére ütött, s azt mondta: itt a háború — a ti végkimerülésteig. Ha prófétának is olyan jó lesz az öreg Hertling, mint szónoknak, akkor nyugodtan várhatjuk be felvetett kérdésére az entente válaszát. Mert az öreg Hertling mindkét zsebéből nekünk füttyül a fülemile.

SOHA NEM FÉRT EL két dudás egy csárdában, hát éppen ezért nincs semmi csodálni való azon, hogy Lenin és Troczkij között szakadás állott be. Igaz ugyan, hogy egyelőre ez a szakadás csak két egymás ellen acsarkodó sajtó-organum betűharczában nyilatkozik meg, de a folytatás, hogy úgy mondjuk: a szakadás tökéletes evolúciójának mikéntje egy pillanatig sem lehet kétséges. Most még csak a »Krasznaja Gazeta« veszekszik a szovjetek hivatalos lapjával, a »Pravda«-val, de nyugodtak lehetünk afelől, hogy ez az egész béka-egérharc ebben a kezdetleges stádiumban nem fog megállapodni. Ha kik pedig még kétségben voltak a bolsevikizmus lényege tekintetében, most már egészen világosan láthatják a jelszó védelme alatt meghuzódó egyéni érdekek kulissza-mögötti meztelenségét. Itt sem kizárólag elvek és nemes meggyőződések tömörültek hatalmas szervezetté, hogy merész és véres gesztussal elsöpörjék azokat, akik az elvek megérésének útjában állottak. A hangzatos történelmi frázisok ugorkafára felkapaszkodott aprópénzre beváltói mindenféle relációban ugyanolyanok maradnak. Itt is primadonna-háboruszkodás folyik, amelynek kisértő tapsait egy vergődő nép siráma és jajveszékése helyettesíti. A primadonnák pedig már hajbakaptak, de nem az elvek különbözősége, hanem csupán a hatalom és siker biztosítása érdekében. Lenin és Troczkij egymásnak mentek, de nem: mert mind a kettő maga mögött érzte, ha tévesen is, az igazság erejét, hanem: mivel féltékenyek egymásra. Ez a béka-egérharc pedig mindkettőre nézve kellemtellenül fog végződni. A németek már nagyon közelednek Pétervár felé, hogy demonstrálják az »inter duos litigantes tertius gaudet« igazságát. Annyi pedig máris bizonyosnak látszik, hogy ez az »örvendő harmadik« semmi szín alatt sem lesz bolsevik.

AZ IRÓI BECSÜLET. Szenzációsan érdekes per kapcsán egy régi-régi probléma ütötte fel a fejét: összeegyeztethető-e az irói becsülettel, hogy az ember más-más kiadónak többféle szájjal szerint írjon? Vagyis rideg üzleti nyelven szólva: pénzért, jobb meggyőződése ellenére írhat-e olyan valaki, aki számot tart az irói becsületre? Érthetetlen módon csüri-csavarják ezt a kérdést, s csak nem akarják nyíltan, őszintén és leplezetlenül kimondani, hogy nemcsak elvgyengeségre, de egyenesen elvtelenségre vall, ha valaki az állítólagos elveivel ellenkező ügy diadalához járul hozzá, akár csak egy sor írással, akár egy szikrányival is. Az igazat megvallva, mi nem vagyunk képesek belátni, milyen alapon lehet erőszakos különbséget tenni akár irói, akár politikai, akár egyéni, vagy egyszerűen emberi becsület között. Becsület csak egyetlen egyféle van, ember viszont van kétféle: becsületes és becstelen. Az egyik mindig és mindenben becsületes, a másik pedig, ha embernek nem az, sem mint író, sem mint politikus nem becsületes. Mert ha jól tévedünk: az író is ember, még ha politikus is.

TOKIÓBAN NAGYON MEGIJEDTEK a németek diadalmas oroszországi előnyomulása miatt. A császári palotában és a hadügyminisztériumban összebujtak a nagyfejük és megállapították, hogy a németek keleti törekvését az ázsiai japán érdekek komoly veszedelmének tekintik. Ez után a megállapítás után pedig minden valószínűség szerint szépen és rendesen szétoszlottak, minekutána elhatározták, hogy a fenyegető veszedelem ellen a leghatározottabb és legmegfelelőbb intézkedéseket fogják megtenni. Ezeknek az intézkedéseknek a lényegéről ugyan halvány sejtelmünk sincsen, mindamellett biztosak lehetünk afelől, hogy a tokiói nagyfejük tudni fogják teendői-

ket. Hogy az orosz különbéke lehetősége nem igen tetszhetett Japánnak, és hogy a diadalmas német offenzívát sem nézik valami jó szemmel, azt ugyanis előre sejtettük és tudtuk. De hogy miféle »megfelelő intézkedés«-sel akarnak a bajon segíteni, azzal valószínűleg még ők sincsenek tisztában. Megnyugtathatjuk azonban a japán honfiszivéket, hogy a németek egyáltalában nem szándékoznak megzavarni az ő érdekköreiket. Máshonnan fujhat a szél minden valószínűség szerint, hogy a japánok az intervenczió szükségességét belátták. Az entente utolsó huzása ez, amelyben bizik és reménykedik, hogy ennek következtében sakkban tarthatja a szövetségből kiválni készülő oroszokat. A baj csak ott van, hogy a világháború mégis csak más, mint egy sakk-játszma. Bár az eddig szereplő sakk-bábuk változatosságában nem igen fog feltűnni a sárka, furcsa, kis japán-figura sem. Természetesen: czopf nélkül. Csak aztán ez a játszma a czopffal együtt a japánok fejébe ne kerüljön. Mert ezen még az entente sem tudna segíteni.

IDŐSZERŰ STROFAK.

ELÉG!!

A rozstráról rekedt torkok recsegnek;
Vakit a márvány lenn, a fórumon,
De Galliába szánt szegény seregnek
Szémében porfir a por az uton.
... Ott piros porfir, por és pórfiak
A vér, a szem s az ut mind egybefolyt;
Itt fehér kövek szájas szónoka
Minden szabad szót vörös vérbe fojt.

Hát nem lesz vége ennek már soha?
... Ha birnám hanggal, én üvölnék
És volna szavam sebre régen várt ir
És mindegy lenne, hős lennék-e, mártír?
De üvölném, hogy: Elég! Elég!

Tabéry Géza.

Reiss Jenő dr.

Reiss Jenő dr. neve ismerősen csendül meg az ujságolvasó ember fülében. Nevét máról-holnapra a háboru vetette a hírlapok hasábjaira s tette közkedveltségüvé, amint hogy ez a haldokló szörny ismertette meg a csak kést és villát forgató polgársággal az Arzók, Kövessek, Steinok és Höferek nevét, akiknek kiválósága a katonai körökben a nagy vérengzés nélkül is tudott volt.

Ha nagyon érdeklődsz személyi adatai felől, ó pedáns ujságolvasó, akkor ne üsd fel a Pallas Lexikont és ne kutasd tetteit még a pótkötetekben sem. Hiábavaló munkát végeznél vele, mert Reiss Jenő dr. még fiatalember. Az életet megnehezítő és a konvenczió bilincseibe verő modern kor tévtana és kedvezése a tehetségteleneknek, hogy a kiválóságnak előbb meg kell öregedni, mielőtt szóhoz és térhez jut. És hiába mutatta eddig a történelem az ellenkezőt. Nagy Sándor, Hannibal, Julius Caesar, Napoleon, Petőfi Sándor harmincz éves korukig elérték és túlhaladták pályájuk zenitjét. Az amerikai felfogás szerint is az embernek harminczhat éves koráig meg kell futnia

karrierjét, mert a megletebb kor minden tapasztaltsága és nyugodtsága sem ér fel a tetterős ifjúsággal, amely magában hordja legfőbb erényét: a fiatalságot.

A sarokba szorított fiatalságot vitte diadalra a háboru és ez nyitott ajtót Reiss Jenő doktornak is.

Már az 1914. év forró napjaiban vezetőszerere volt a katonaság szükségletét biztosító gabonarekvirálásoknál és így már, mint az ujonnan kialakult viszonyok alapos ismerője, lépett be a Hadi Termény r.-t. igazgatóságába, ahol főként a szervezésben és személyzeti ügyek vezetésében mutatta meg friss tehetségének rugalmasságát. Mindent nagy arányokban lát, nagy arányokban gondolkodik és cselekszik és talán jobban határozom meg egyéniségét, ha azt mondom, hogy központi szellem. Agyában folyton összevon és szemlencséje csak egy egésznek látja a távolságban elvesző és szétágazó dolgokat. De mint központi szellemnek érzéke van a detailok iránt is, mert hisz a központok szintétikus munkájánál talán még fontosabb az igazságos és minden érdeket kielégítő elosztás. Képességeinek igazi terrénumát akkor foglalta el, mikor a Hadi Termény eredeti ügyköre kibővült és átvette a központositott külkereskedelem irányítását. Azóta egyre nagyobb réseket üt azon a gyűrűn, amelylyel az entente akart elzárni gazdasági forrásainktól, s ha ez a pánt, ma erőtlenül lehullik, ebben nagy része van Reiss Jenő doktornak. Mint a háboru homlokterében álló személyiségek, a király, a hadvezérek és miniszterek, ő is napjai javát vasuti kocsi-ban tölti és ott dolgozik, mert csak ott tud zavartalanul dolgozni. Ha sietős ügyed van vele és nagyon sürgős, akkor utazz utána Amsterdamba, de siess, mert lehet hogy mire odaérsz, ő már a skandináv államokkal tárgyal, s ha időközben visszatértél Budapestre, megint ne keresd a hivatalában, mert most egy szaktanácskozáson elnököl a behozott áruk széjjelosztásáról és még három ankét van programjában.

Ennek az embernek egyik főerénye, hogy keveset van a hivatalában.

Megszervezte a Hadi Termény külföldi kirendeltségeit, amelyek nemcsak kereskedelmi szervek, hanem kereskedelmi diplomáciánk letéteményesei, s mint ilyenek, fontoságuk messze meghaladja a közvetítő szerepet. Örök ők a semleges külföldön, farkasszemét nézve az entente hasonló küldetésű öreivel szemben.

Ha elfogadjuk azt a régi axiómát, hogy mindenki költő, aki fantáziával dolgozik, költő Michel Angelo, mikor a Szent Péter-templomot építi, Donatello, mikor Szent Márkot mintázza és rákiált: »Szent Márk, mért nem beszélsz«, költő a kereskedő, mikor papiron teljesen megvalósíthatatlan üzletbe vág, mert a megvalósítást élénken el tudja képzelni, — akkor költő ebben az értelemben Reiss Jenő dr. is. Mert ugyan melyik vérmes fantaszta mert volna arra gondolni, amit Reiss Jenő dr. megcsinált, Hollandiában nagyszerű piacot teremteni a magyar festményeknek és valutajavító exportcikké avatni a magyar festők alkotásait.

A háboru sok minden hit között megdöntötte azt is, hogy tejjel-mézzel folyó kiapadhatatlan Kánaánok vannak. Kánaán csak addig marad Kánaán, ameddig hü sáfárai

vannak, akik vigyáznak a források egyensúlyára és hogy könnyelmű pazarlás és kizsákmányolás sivataggá ne tegye az édeni országot. Egy ilyen hü sáfár Reiss Jenő dr., aki új hivatalában mint a Nemzetközi Kiviteli és Beviteli Résztársaság vezérigazgatója, az új Magyarország gazdasági pilléreit fogja lerakni, és amint Reiss Jenő dr. egyéniségét ismerjük, ezek a pillérek nagyon erősek lesznek.

K. J. S.

Krónika II.

Mr. Drew.

— márcz. 1.

Murphy, az amerikai csapat vezetője és mestere kihajolt a »Finland« korlátján és egy uszó feketeségre mutatott:

— Nézze. Ott van Mr. Drew.

— A futó?

— Igen. Egy kis uszás nem árt az izmoknak.

És nemsokára a hajó kötélhágcsóján felkapaszkodott az uszó feketeség, még csak annyi időm volt, hogy kodakomat nekiszegeszhessem és már csuromvizesen, széles néger nevetéssel, szaladt a folyosóján kabinjába.

Murphy büszkén biccentett utána:

— A száz yard világbajnoka.

Csunya volt, néger volt, de az Egyesült-Államok leggyorsabb futója. És az amerikai csapat, amely győzni, csak győzni jött Stockholmba, az Olimpiádra, magával hozta. Mert ha másképpen nem lehet, a néger is jó a győzelemre. Csak a csillagos-sávós zászló lobogjon az árboczon!

Másnap következett a Stadionban a nemzetek felvonulása. Jöttek az amerikaiak. Hatalmas négyes soru oszlop. Fehér szalmakalap, kék zakkó kabát, fehér flannelnadrág. Minden kézben kis amerikai zászló, amely hurrázva lendült fel, mikor a királyi páholy elé értek. Elöl az óriási diszkosz- és kalapácsvetők, a két méter magasat ugró Horine, valahol a közepén a két távfutó indiánus, de hiába kerestem a négert, Mr. Drew nem volt sehol.

Ismertem Amerikát! Négerrel egy levegőt szivni csaknem becsületsértés, négerrel együtt felvonulni, az amerikai fehérek meggyalázása. Mr. Drewt nem engedték ki.

Majd ha győzni kell! Ha az Egyesült-Államok fölényéről lesz szó.

Következtek az *előfutamok*.

Az első kettőt amerikai nyerte. Ujjongás, diadalordítás, a gépek üvöltéséhez hasonló »ráraré ju-esz-é!«

Most áll starthoz a harmadik előfutamban Mr. Drew. A pisztolylövés eldurran. Mintha őt magát is a pisztolyból lőtték volna ki. Megsemmisítően győzött. A világ-rekord leomlott. De mögötte a második is amerikai volt!

A döntőbe csupa amerikai került. Semmitől se kell tartani, mind a három hely az Egyesült-Államoké, mind a három győzelmi árboc az amerikai zászlóé.

Mondjam-e tovább? Elérkezett a »döntő« napja. Az amerikaiak induláshoz állanak. De Mr. Drew nincs közöttük. Craigh lett a száz yardos győztese.

Hol van Mr. Drew? Mit csináltak vele?

Autóra ültem, ki a kikötőbe, a Finlandhoz, az amerikaiak hajójához.

Mr. Drew a fedélzeten ült, összerogyott rongycsomó volt és zokogott.

Nem engedték futni! Megölték a győzelmét, az egész amerikai néger világ reménykedését. Minek győzön! Amikor az első három hely ugys amerikaiaké, de — fehére.

És a világ legjobb futója fogcsikorgatva hörögte: — Átkozottak! Átkozottak!

A fehéreket értette.

Elmult egy év. Kiutaztam Amerikába, bejártam a Virginiákat, Floridát, a déli államokat, ahol a négerrek vannak többségben. Többségben, — de rabszolgaságban ma is, hiába volt az Észak nagy háboruja Dél ellen. A vasuton nem szabad nekik a fehérekkel együtt utazniok, a villamoson külön tábla jelzi a »White« (Fehérek), külön a »Coloured« (Színesek) helyét, a színházakba nem bocsátják be őket, az előkelő hotelbe néger nem teheti a lábát, fehér gyerekkel együtt iskolába nem járhat, — de énekelheti gyönyörű dalait, mulattathatja vele a fehéreket és a néger negyedben álma szerint akarnak *fehér lenni!*

Oh, fehérnek látszani! Ez minden néger boldogságának boldogsága. A férfiak kis bolyhos hajukat kenik, nyuzzák, simítják, dögönyözik, dögölik, hogy valahogy úgy omoljon, mint a fehéreké, aki feje bubján választékot tud kierőszakolni, az már majdnem fehér, a hölgyek arcukat rizsporozzák, fehér fátylat, fehér harisnyát hordanak, hogy legalább az áldott fehér színnel valami vonatkozásba kerüljenek. A fehérek megvetik, lenézik, üldözik őket, de ők csak fehéreknek, hatalmas, gögös fehéreknek akarnak látszani.

Szerencsétlen állatokká válnak, mert boldogtalan emberek!

Vándoroltam tovább.

A halálos munkáju szénbányákban, a halálos munkáju aczélgyárakban négerrek, — és magyarok. A világ legolcsóbb munkásai. Együtt áldozzák fel életüket a dollár hetvenöt cent napszámért, de a magyarnak legalább megvan az az öröme, hogy a négert cigánynak hívja.

Az amerikai viszont iskoláskönyveiben mongolnak jelenti ki a magyart. Így találkoznak a bányák és halálgyárak számkivetettségében a fehér fajon túl az ázsiai magyar és az afrikai néger. Mind a kettő jó arra amire Amerikának.

Key-Westtől rövid három óra és Cuba szigetén vagyunk: A féltropus paradicsomi földjén. Ahol megszünik a néger átok, mert minden — kreol. A hódító spanyol és a rabszolgának hozott néger utódai elárasztották a szigetet és a kreol számottevő elem lett. A cukornád édes sűrűjében, a henye tropusi levegő tikkasztó renyhességében nász lett a rabszolgatartó spanyol és az afrikai

rabszolgalány együttéléséből és megszületett a kreol, és megszületett a tangó, a *rumba*, — a spanyol és néger zene és táncz keveredése.

De Havanna közelében egy fokon, közel a tengerparthoz még ott a ház, amelybe éjszakára bezárták a négereket, akiket csempészhajókon hoztak éjszakánként Afrikából, hogy onnan tovább adják őket New-Orleansba, a nagy négerpiacra, — egy cukorgyár szomszédságában még megvan a nagy négerkaszárnya, ahol ostorral és éheztetéssel hajlította őket kezessé a dicsőséges fehér faj, mielőtt piacra vitte. A toronyban még ott a harang, amely gyülekezőre szólította Afrika elrabolt gyermekeit.

És hiába minden, a rabszolga utóda csak rabszolga marad, ha fel is szabadítják. Az Egyesült-Államokban tulsok lett a néger, — körülbelül tíz millió a számuk. Nem használ, hogy nincs politikai joguk, nem használ, hogy a bevándorlási törvény kizárja az afrikai négerk partraszállását, nem használ, hogy nem veszik őket emberszámba, természetadta jogukat nem vehetik tőlük el, és szaporodnak, szaporodnak. Akadnak ugyan közöttük az emberiség harcosai, ügyvédek, tanárok, akik heves harczot folytatnak a négerk egyenjogusításáért, akadnak ugyan egy püspökük, aki mozgalmat indított, hogy ne tőrjék tovább az amerikai kormányzat elnyomását és vándoroljanak vissza Afrikába, teremtsenek őseik földjén egy szabad, nagy néger államot, — (néger Zionizmus!) — a nagy többség mindezzel nem törődik. Ő csak fehér, fehér amerikai szeretne lenni. És megmarad neki az elnyomott népek öröme: a mulattatás, a zene, a guny és a szatira, amelylyel a saját életét csufolja, vigasztalja.

Mindent elfelejt, ha amerikai lehet, — *polgár!*

Elfelejt, hogy mikor a Panama-csatorna mocsárvidékét kiszáritották, a dögleletes, gyilkos földre, az átok és a sirok ezreinek, a lépten-nyomon temetők birodalmába egész hajórakományokkal hozták az amerikaiak a négerket, hogy ők szálljanak szembe a tifusz, malária és ki tudja hány ismeretlen tropikus betegség minden baktériumával, moszkítójával, — mert a négerért nem kár. Az nem ember.

Ez a négerk sorsa a nagy, a szabad, az emberi jogokért harczoló, a fajokat felszabadító Egyesült-Államokban.

Mig most, — oh most!

Wilson elnök háborura készül a központi hatalmak ellen. Eddig játék, czifraság volt az Egyesült-Államok katonasága, lógó Uncle Sam óralánczán. Lenézett, megvetett »rascal« volt az, aki katonának állott. A család elzüllött fia, dorbézoló kalandor.

Most disz lesz és hazafiúi dicsőség.

Készül a milliós hadsereg. Ellenünk-e, Japán ellen-e? Ki tudja? De a négyéves európai pusztulás megmutatta, hogy a háboru életék omlása, javak pusztulása. A javak pusztulásával Wilsonék nem sokat törődnek, hiszen európai javak pusztulásáról van szó, és ez nekik üzlet. Hanem az életék omlása, — azzal nem szabad könnyelműsködni.

És elhangzott a jelszó »hü négereimhez«.

Jertek, jertek négerk a csillagos, sávós lobogó alá! Ti szabad, egyenlőjogu négerk, büszke amerikai polgárok, fel kell szabadítani Európát a hun járom alól. A rabszolgatartó német, a cseheket eltipró magyar az emberiség, a lélek szabadsága ellen tör; jövel hát néger hadsereg, most mutasd meg, hogy mire vagy képes szülőhazádért, édesanyádért: az Egyesült-Államokért.

Wilson néger hadsereget alakít és ezt küldi első-sorban az európai harczterekre.

Köszöntünk, uj, Wilsonhoz méltó hadsereg!

Már toborozzák, sorozzák a szabad Unióban a néger hadsereget. És amíg kiképzítik őket a nagy vérpadra, mehetnek a fehérekkel színházba is, ülhetnek velük egy villamoskocsin, talán egy hotel-étteremben ebédelhetnek is. Mert most »emberek« lesznek, — emberek a szó mai bestiális, halálra szánt értelmében. Amerika óvni akarja fehér fiait és a néger hadosztályokat küldi majd az európai — vagy japáni? — harczterekre. Kettős célta ér el. Gyöngíti az ellenséget és kipuhtítja a négerk. A néger problémának ez a legegyszerűbb megoldása.

És a négerk?

Boldogok lesznek, ha meghalhatnak Uncle Samért, ha megmutathatják hűségüket, áldozatkészségüket, ha hazaszeretetükben fehérebbek lehetnek a fehéreknél. Van benne tragikum, hogy az elnyomottak rendesen vérük feláldozásával akarják bebizonyítani, hogy érdemesek a felszabadításra, hogy rájuk lehet számítani!

Amerika most nagylelkűen a »hazáért való halál egyenlő jogát« megadja a négernek.

És még Mr. Drew is képes lesz elesni a csillagos-sávós lobogóért.

Ha pedig elkövetkezik a béke, nyugodtan tovább folyik a négerüldözés. Mert hiába ezer vértenger és világháboru: az angol-amerikai psyche nem változik meg, s örökké jelszava marad: »Kihaszználni!«

Pásztor Árpád.

Szonett egy szénapadláshoz.

Az ágyam voltál. — Lenge nyári éjjel,
boldog királyfi álmát néked adta . . .
s te visszanyujtottad, hűs éket adva,
az estbe szálló kékes égi fénynyel.

És szállt a mámor, száz hozsánna, éljen,
a kábulat kitárt lelkem ragadta
és mint a csók, amely a vágyat adta,
tüzes szikrákat szórt az éjbe széjjel.

Az illat szállt, a nyár karomba ájult,
a nyár, a csend, a száz szivekbe ájult,
ez éjjelen ragyogta át az éltem.

Szénapadlás! te tudhatod, hogy éltem,
te láttad ő, te láttad csak a szívem,
pompázatosan égni égi iven!

Lóránt Mihály.

Jean-Christophe.

(II)

— ROMAIN ROLLAND RÉGÉNYE. —

A hangverseny nemsokára megkezdődik. A fél terem üres. A nagyherczeg nem jött el. Krafftéknak egyik szeretetreméltó és jól értesült barátja, már ahogy ez ilyenkor történni szokott, nem mulasztotta el hírül hozni, hogy tanácsülés van a palotában és hogy a nagyherczeg nem fog jönni: biztos forrásból tudja. Melchior lesujtva és izgatottan járkált föl-alá és ki-kihajolt az ablakon. Az öreg Jean-Michel is izgatott volt; de az unokája miatt elárasztotta őt jó tanácsokkal. Christophera is átragadt az övéinek a láza; a darabjai felől teljesen nyugodt volt; de az a gondolat, hogy hajlongania kell a közönség előtt, előre zavarba hozta; és mennél inkább gondolt rá, annál nyugtalanabb lett.

De hozzá kell fogni: a közönség türelmetlenkedett. A *Hof Musik-Verein* rákezdt a *Coriolan ouverture*-re. A gyermek nem ismerte se Coriolant, se Beethovent; ha gyakran hallott is tőle részleteket, nem tudta, miről van szó; sose törődött a zenedarabok címével; saját maga költötte czimen szerezte őket és a témájukhoz apró históriákat faragott, vagy kis tájképeket; általában három kategóriába osztotta a zeneműveket: tűz, föld, víz, ezerféle különböző árnyalatokkal. Mozart a víz körébe tartozott: egy mező volt a zenéje, folyó partján, áttetsző kőd lebegett a víz fölött, tavaszi permetező eső, vagy szivárvány. Beethoven a tűz: egyszer parázskohó gigászi lángokkal és óriási füstgomolyaggal, máskor lángaborult erdőség, nehéz és vészhozó felleg, amelyből villám csap le, ismét máskor széles égboltozat tele reszkető csillagokkal, szivdobogva lehet köztük észrevenni egyet, amint kiválik a többiből, csuszik lefelé és csöndesen elhal a szeptemberi szép éjszakában. Most is lángragyujtotta Christopheot ennek a heroikus léleknek hatalmas tüze. Magával ragadta a lángok áradata. Minden egyéb eltűnt: mit törődött ő a többi dolgokkal! Az ijedt arczu Melchior, a nyugtalan Jean-Michel, ez az egész munkás világ, a publikum, a nagyherczeg, mi köze ezekhez a kis Jean-Christophenak? Miféle kapocs van közöttük és közte? Ő benne élt ebben a fékevesztett akaratban, mely vitte magával. Követte őt lélekzetfojtva, könyes szemekkel, elernyedő lábakkal, tenyerétől a talpáig összegörnyedve; a vére csatára lüktetett; és remegett minden tagjában... Miközben így megfeszített figyelemmel hallgatózott egy kulissza mögött, egy éles ütést kapott a szívébe: a zenekar hirtelen abbahagyta a játékot a taktus közepén; és egy pillanatnyi csönd után rázendített nagy csinnadrattával és dobszóval egy hivatalos és pathetikus katonai indulóra. Az átmenet egyik zenéről a másikra oly durva volt, hogy Christophe csikorgatta a fogait és haragosan dobantott a lábával, öklét emelve a falra. Melchior azonban ujjongott: a herczeg lépett be, őt üdvözölte a zenekar a nemzeti himnuszszal. Jean-Michel remegő hangon az utolsó utasításokat adta az unokájának.

Előlről kezdték a nyitányt és ezuttal be is végezték. Most Christophe következett. Melchior ügyesen úgy állította össze a műsort, hogy nemcsak a fiúnak, hanem az apának virtuozitása is kitűnjön: együtt kellett eljátszaniok egy Mozart-szonátát zongorán és hegedűn. Hogy a hatásban meglegyen a fokozatosság, úgy határozta, hogy előbb Christophe lép föl egyedül. Odavitték őt a színpad bejáratához, megmutatták neki az előtérben lévő zongorát, még egyszer utoljára megmagyarázták neki, hogy mit kell csinálnia, aztán kitolták a kulisszák mögül.

Nem félt nagyon, mert már régóta hozzászokott a színházi nézőtérhez; de mikor egyedül találta magát a színpadon, szemlőzt a reánézők százaival, egyszerre elhagyta a bátorsága és ösztönszerűleg visszahőkölt; sőt hátra is fordult a kulisszák felé, hogy visszamenjen, de meglátta az apját, dühtől tajtékozó tekintetét és mozdulatait. Tovább kellett mennie. Különben is észrevették már a teremben. Ahogy előrejött, nőttön-nőtt a kíváncsi zaj, aztán nevetés futott végig a sorokon. Melchior nem csalódott, a kicsi öltözkének megvolt az a hatása, amit várni lehetett tőle. Az egész terem hahotára fakadt, mikor megjelent a hosszuhaju, cigányképi kölyök és félénken tipegett a korrekt világfiak estélyi kosztümjében. Az emberek felálltak, hogy jobban lássák; általános derűtség támadt hamarosan, amiben nem volt semmi rosszakarat, de halálosan zavarba hozhatta volna a legelszántabb virtuózt is. Christopheot annyira megfélemlítette a zaj, a tekintetek és a látcsövek reája irányított özőne, hogy csak egy gondja volt már: elérni a lehető leghamarabb a zongorához, erre a szigetre a tenger közepén. Fejét lehajtva, nem nézve se jobbra, se balra, gyorsított léptekkel ment el a lámpák előtt; és mikor odaért a színpad közepére, ahelyett hogy (amint megbeszélték) meghajtott volna magát a publikum felé, hátat fordított a nézőknek és egyenesen odarohant a zongorához. A szék sokkal magasabb volt, semhogy az apja segítsége nélkül felülhetett volna rá; de ahelyett hogy bevárta volna, zavarában négykézláb mászott fel rá. Ez még növelte a terem derűtségét. Christophe azonban meg volt mentve: a zongorája mellett most már nem félt senkitől.

Végre Melchior is előlépett; hasznára jött neki a publikum jókedve, elég meleg ovációval fogadták. Elkezdtek a szonátát. A kis emberke rendithetetlen biztossággal játszott, a száját feszült figyelmében összeszorította, szeméit a billentyűkre szegezte, lábacskaí lógtak a magas széken. Minél több hangjegyen rohantak át, annál biztosabbnak érezte magát; mintha barátok közt lenne, akiket jól ismer. Helyeslő morgás jutott fel hozzá; fejébe szállt a büszke meglegedettség, mikor arra gondolt, hogy ez a nagy tömeg azért marad csendben, hogy őt hallgassa és őt csodálja. De mihelyt bevégezte a darabot, újra elfogta a félelem és a hangos üdvözléseken inkább pirult, mint örvendezett. Szégyene csak fokozódott, mikor Melchior kézenfogta és odavezette a lámpák elé, hogy hajlongjon a közönség előtt. Engedelmeskedett és mélyen meghajolt, mulatságos félszégséggel; de megalázottnak érezte magát; pirult miatta, mintha valami nevetséges és alacsony dolgot követett volna el.

Leültették a zongorához; és játszotta a *Gyermekkor örömeit*. A publikum lázba jött. Minden részlet után lelkesen kiáltottak; meg akarták ismételtetni; büszke volt a sikerére, de bántották is ezek a helyeslések, melyek mintha parancsszóra jöttek volna. Végre is az egész terem felállt, hogy ünnepelje őt; a nagyherczeg adta meg a jelt az általános tapsolásra. Christophe azonban, minthogy most egyedül volt a színpadon, nem mert mozdulni a székeről. Az ováció még zajosabb lett. Lehajtotta a fejét mindjobban, belepirulva és megszégyenült arcczal; és makacsul a publikummal ellenkező irányba nézett. Melchior cdajött hozzá; karjaiba vette és szólt neki, hogy dobjon csókokat a herczegi páholy felé mutatva, Christophe úgy tett, mintha nem hallaná. Melchior megragadta a karját és halk hangon fenyegette. Erre gépiesen végrehajtotta a kívánt mozdulatokat; de nem nézett senkire, lesütötte a szeméit, még mindig elfordítva tartotta a fejét és szerencsétlennek érezte magát;

szenvedett, maga sem tudta, miért, szenvedett a sértett önérzete miatt, semmiképpen sem szerette az embereket, akik ott voltak. Hiába tapsoltak, nem bocsátotta meg nekik, hogy nevettek és mulattak az ő megaláztatásán, nem bocsátotta meg nekik, hogy látják őt ebben a nevetséges helyzetben, a levegőben lógva és csókokat dobálva; csaknem haragudott rájuk a tapsolásuk miatt. Mikor végre Melchior letette a földre, rohant a kulisszák felé. Egy hölgy közben utána dobott egy kis ibolyacsokrot, mely az arcját surolta. Rémület, félelem szállotta meg, futott teljes erejéből, feldöntve egy széket, mely az útjában állt. Mennél jobban szaladt, annál jobban nevetett a közönség; és mennél jobban nevettek, annál jobban szaladt.

Végre odaért a színpad kijáratához, ahol egy csomó néző állott, fejjel ment nekik és utat vágva magának szaladt a foyér legtávolabbi zugába, hogy elrejtőzzék. Nagyapó ujjongott és áldásaival halmozta el a fiút. A zenekar tagjai hangosan kacagtak és gratuláltak a kicsinek, aki nem akart rájuk nézni, sem kezét fogni velük. Melchior még leste a hatást és úgy ítélte a szünni nem akaró tapsból, hogy jó lesz visszavinni Christopheot a színpadra. De a gyermek haragosan ellenkezett, belecimpaszzkodott a nagyapó redingotejába és rugdalta, aki közeledett hozzá. Végre is zokogási roham fogta el, úgy hogy nem lehetett többé erőltetni.

Ebben a pillanatban egy tiszt jött hirüladni, hogy a nagyherceg kéreti a művészeket a páholyába. Hogy mutassák be neki a gyermeket ilyen állapotban? Melchior káromkodott haragjában; az ő fölindultsága miatt még bővebben ömlöttek a Christophe könyei. Hogy véget vessen ennek az özönviznek, nagyapó ígért neki egy font csokoládét, ha elhallgat; Christophe, aki szerette az édességet, el is hallgatott rögtön, elnyelte a könyeit és nem bánta már, hogy viszik a nagyherceghez; de meg kellett neki esküdni a legünnepélyesebb esküvel, hogy nem viszik ki semmiféle ürügyel sem a színpadra.

A hercegi páholy szalónjában egy rövidkabátos buldogarczu ur elé vezették; kipödört bajuszt és rövid, hegyes szakállt hordott, alacsony, vörös, kissé elhízott ember volt; tréfálózó bizalmassággal fogadta a fiút, kövér kezével megveregette az arcját és úgy szólította, hogy: »Mozart *redivivus!*« A nagyherceg volt. — Aztán a nagyhercegnő vette magához Christopheot, majd a leánya és a kíséret. Minthogy azonban nem merte fölemelni a szemét, az egyetlen emlékezése, ami megmaradt erről a fényes gyülekezetről, a ruhák és az uniformisok tömege volt, amiket egyébként is csak az emberek derekán alul láthatott. Űlt a fiatal hercegnő térdén és nem mert mozogni, még lélekzetet sem igen vett. A hercegisasszony kérdéseket intézett hozzá, amelyekre Melchior felelt, hódolatteljes hangon, az alázatos tisztelet formuláival; de a hercegisasszony nem hallgatott Melchiorra, hanem a kicsivel mulatott. Christophe mindjobban pirult; és érezve, hogy az emberek észreveszik a pirulását, hogy kimagyarázza magát, nagyot sóhajtván megszólalt:

— Ugy ég az arczom, melegem van.

Erre hangosan felkaczagott a hercegisasszony. De Christophe nem haragudott rá, mint ahogy az imént haragudott a közönségre; mert ez kellemes nevetés volt; és a hercegisasszony meg is csókolta hozzá: ami még éppen nem volt kellemetlen.

Ebben a pillanatban észrevette a folyosón, a páholy bejáratánál nagyapót, aki ragyogó arczczal, de kissé szégyenkezve állt ott és szívesen mutatkozott volna, hogy szólhasson ő is egy szót, de nem volt bá-

torsága, mert hozzá nem szólt senki: messziről élvezte az unokája dicsőségét. Christopheban feltámadt a gyöngéd érzés, ellenállhatatlan vágy fogta el, hogy igazságot szolgáltatassanak a szegény öregnek is, hogy megtudják, mi az ő értéke. Megoldódott a nyelve; fölkapaszzkodott az új barátnője füléhez és odasugott neki:

— Mondok magának egy titkot.

A hercegisasszony nevetve kérdezte:

— Miféle titkot?

— Emlékszik — folytatta Christophe — a szép *trió*-ra, ami az én *minuettóm*-ban van, a *minuettó*-ban, amit játszottam? ... Emlékszik? ... — (Halkan dudolta a melódiát.) — ... Nahát! ezt a nagyapó csinálta, nem én. A többi ária mind tőlem van. De ez, ez a legszebb. Ez a nagyapótól való. Nagyapó nem akarja, hogy megmondják. Ugy-e nem mondja el senkinek? ... — (Majd az öregre mutatva így szólt): — Nézze, ott a nagyapó. Nagyon szeretem őt. Nagyon jó hozzám.

A fiatal hercegisasszony még szebben nevetett erre, kedves fiúskának nevezte Christopheot, összecsókolta és Christophe meg a nagyapó megütközése ellenére is, mindenkinek elmesélte a dolgot. Az egész társaság nevetett; a nagyherceg pedig gratulált az öregnek, aki zavarba jött, hiába próbált magyarázkodni és dadogott, mint aki bünt követett el. Christophe pedig nem szólt többet a hercegisasszonyhoz; hiába nógatta őt, néma és mozdulatlan maradt: megvetette a lányt, aki megszegte a szavát. Ez a hűtlenség mélyen fölforgatta a véleményét, amit a hercegekről alkotott magának. Fölháborodásában meg se hallotta, amit szoltak hozzá, föl se vette, hogy a herceg nevetve házi zenészének, *Hof Musicus*-nak nevezte őt.

Kiment az övéivel a páholyból és a színház folyosóin egy nagy tömegtől körülveve találta magát; egész az utczáig kísérték az emberek, gratuláltak neki, csókolták, nagy boszuságára: mert nem szerette, ha csókolják és nem szenvedhette, ha rendelkeznek vele az ő engedelme nélkül.

Végre hazaértek és a kaput alig zárták be, Melchior »kis hülyé«-nek nevezte a fiút, mert elárulta hogy a *trió*-t nem ő írta. A gyermek nagyon jól tudta, hogy jót cselekedett, amiért dicséretet, nem pedig szidást érdemel, nem hagyta hát magát és szemtelenül visszafelelelt. Melchior megharagudott és azt mondta neki, hogy fölnyakalná, ha nem játszott volna a darabjait hibátlanul, a hülyeségével azonban elrontotta a hangversenynek egész hatását. Christopheban még igazságérzet lakott: visszahúzódott durczásan egy sarokba; megvetésébe mindenkit beleértett: az apját, a hercegisasszonyt, az egész világot megvetette. Sértette az is, hogy a szomszédok a szüleinek jöttek gratulálni és nevettek velük együtt, mintha a szülei játszották volna a darabokat és mintha őrájuk tartoznák a dolog mindnyájukra.

Eközben egy udvari lakáj érkezett és hozott a hercegtől egy szép aranyórát, a hercegisasszony részéről pedig egy doboz kitünő cukorkát. Mindakét ajándék nagy örömet okozott Christophenak; nem tudta maga sem, melyik tetszik neki jobban; de annyira rosszkedvű volt, hogy önmagának sem akarta bevalani az örömet; és tovább hallgatott durczásan, sanditva a bonbonok felé és azon tűnődve, hogy illik-e elfogadni ajándékot attól, aki visszaélt az ő bizalmával. Már éppen engedni akart a kísértésnek, mikor az apja azt kívánta, hogy rögtön üljön le az íróasztalhoz és írja meg a tollbamondott köszönőlevelet. Ez már aztán sok volt! Fáradt is volt már a hangversenytől és

öszöntszerüleg szégyelte is Melchior parancsára ezekkel a szavakkal kezdeni a levelet:

»Szolgája és zenésze — *Knecht und Musicus* — Felségednek...«

ugy hogy kitört belőle a sirás és nem lehetett tovább erőszakolni. A lakáj várakozott gunyos pofával. Melchiornak kellett megírni a levelet. Ami nem igen növelte a türelmét Christophe iránt. A bajok betetőzéséül Christophe még le is ejtette az órát, úgy hogy összetört. A szidalmak árja hullott a fejére. Melchior ordított rá, hogy nem kap süteményt. Christophe dühösen azt felelte, hogy nem is akar. Louisa kijelentette, hogy büntetésül elveszi a cukrárt. Christophe kétségbeesve tiltakozott, hogy nincs joga hozzá, hogy a doboz az övé, az övé és senki másé: senki el nem veszi azt tőle! Kapott egy pofont, mire toporzékolni kezdett haragjában és kitépte a skatulyát az anyja kezéből, lehajította a földre és rája taposott. Megverték; bevitték a szobájába, levetkőztették és bedugták az ágyába.

Este hallotta, amint a szülei nagy lakomát csaptak az ismerősökkel; már egy hete előre készültek rá, megünnepelni a hangversenyt. Feküdt az ágyban és szinte megölte a harag ekkora igazságtalanság fölött. Az emberek hangosan nevettek és koccintottak. Azt mondták a vendégeknek, hogy a kisfiu nagyon fáradt volt; senki se törődött aztán vele. De a vacsora végeztével, mikor a vendégek már elmenőben voltak, lassu lépések csoszogtak be a szobájába, az öreg Jean-Michel hajolt az ágya fölé, egy forró csókot nyomott az arczára és így szólt hozzá: »Drága kis Christopheom!...« Aztán, mintha szégyelné magát, kilopózott a szobából, egy szót se szólva többet, de előbb néhány édességet huzott ki a zsebéből és csusztatott oda Christopenak.

Ez jólesett Christopenak. De oly fáradt volt a nap izgalmaitól, hogy annyi ereje sem volt, hogy a nagyapó hozta jó dolgokhoz nyuljon. Összetörte a fáradtság és nemsokára elaludt.

Alvása nyugtalan volt. Időnkint idegesen fölriadt, mintha valami villamos áramszakadás rázta volna a testét. Egy vad muzsika üldözte őt álmában. Éjfél-tájban fölébredt. Beethoven nyitánya zugott a fülébe, amit a hangversenyen hallott. Betöltötte a szobát a zene ziháló lüktetése. Christophe fölült az ágyában, megdörzsölte a szeméit, nem tudta, ébren van-e, vagy álmodik... Nem, nem álmodik. Ráismert a zenére. Ráismert a haragos dühöngésre, a veszett ugatásra, hallotta a megvadult szív dobogását, amely a mellében ugrált, a vér zajongását, érezte az arczán egy örült szélvész csapkodását, amely orosoz és tör-zuz, aztán hirtelen megáll, leigázva valami herkulesi erőtől. Ez a gigászi lélek betölti Christopheot, szétfeszíti a tagjait és a lelkét, megnöveszti szinte óriási méretekre. Ment végig a világon. Nagy hegy volt és viharok süvítették benne. A dühnek orkánjai! A fájdalom orkánjai!... Ah! micsoda fájdalom!... De nem ártott semmit! Oly erősnek érezte magát!... Szenvedni! szenvedni újra!... Ah! milyen jó erősnek lenni! Milyen jó szenvedni, ha erős az ember!...

Nevet. Nevetése visszhangzik az éjszaka csöndjében. Az apja fölébredt és fölkiáltott:

— Ki az?

Az anyja odasugott neki:

— Pszt! a gyerek álmodik!

Hallgattak mind a hárman. Minden hallgatott körülöttük. A muzsika elenyészett: csak az alvók szabályos lélegzése hallatszott a szobában, a közös szegénységben részes társaké, akik egymás mellett szo-

ronganak a törékeny bárkán, melyet valami szédületes erő visz tova az Éjszakában.

*

*Christophori faciem die quacumque tueris.
Illa nempe die non morte mala morieris.*

(Vége az első kötetnek.)

A koldusének.

— 1918. —

Hatezer évig zsugorgatta
Kincseit a vén Európa
S egy szép napon a szélbe szórta.

„Itt van ez az én öreg Istenem.
Nagyon viseltes már nekem.

Kidobom

S tágasabb lesz az otthonom.

Mire kell nekem a játékszer:

Hangjegy, szobor, kép, sok hamis ékszer?

Már gyerekésszel

Hallgattam, láttam, untam elégszer.

A széllal szálljanak,

Amig elülnek más fészek alatt.

Mit keresnek nálam a könyvek?

Szereztek kedvet? Soha mást: csak könnyet.

Rakok belőlük egy kolosszális máglyát:

Keressék fényinél egymás igazságát.

Laktam itt vagy százmillió házban.

A kunyhók és a pinczelyukak tudják,

Hogy mégis mennyit áztam és fáztam.

Voltak kastélyaim,

De kibérelték a kisértetek

S én megrekedtem odakinn.

Ledöntöm

Az ócska házfedeleket:

Én elférek egy pusztá fatönkön

S tanuljanak csupasz földön hálni

A kisértetek.

De hova tegyem az én keserű,

Embernek hívott örültségem?

Hova tegyem az én jajgató,

Csak a halálban csendes népem?

Hagyom őt, hagyom,

Mig dühödve

Önnön ökle

A saját fejét zuzza agyon.

A saját csontján

Törje ki hosszú szörnyfogát,

Mig bevégzi

Önmaga roncsán

A kannibáli lakomát.“

A vén pazarló nagyot röhögött

S vállamra ütött:

„Komám, hé,

Fogd a kalapomat,

Járv körül az alamizsna után,

Ha már elkántáltad koldusdalomat.“

Fábián Ernő.

Saison.

Levél

egy riadt, csókos, szomorú asszonyhoz.

— márcz. 1.

Az Ön éjszakai, ó asszonyom, egy idő óta álmatlanok, töprengősek, hánykolódósak, mint Dosztojevski regényhősei. Ön kedvetlen, nyugtalan és ingerlékeny néhány nap óta, nem vágyik már színházba, pezsgőre, lovagra, prémre, dévajkodásra, drágakőre, az ujságok kellemetlen, biztató híreket hoznak, a remény méce már egészen jókedvűen ugrándozik, a visszaérkezés, a vizontlátás lassu, de biztos léptekkel közeledik, mint a végzet.

Tudom, könnyűhirű hölgyem, hogy Ön nem is oly régen kendőzi arcát, arra is emlékszem, hogy haja azelőtt egyszerű és barna volt, mint a mindennapi czipó, mely asztalukra került. Sőt hajdanán — ha nem csalódom — ruházata szűkös, szürke és szegényes volt és ajkán nem incselkedett pikáns mosolygás, meg kékes, élveteg unottság, mely többnyire hervatag keblü, éjjeli tánczosnők ékszere.

Való és érdekes dolog, hogy Ön kissé megváltozott az utóbbi években. Sokat és meggondolatlanul vásárolgat, gyakran jár haza kapuzárás után, otthonába új, henyé butordarabok kerültek, ruhája drága, lenge és vidám, mint a hét főbűn jelmeze. Selyemharisnyát és kecses, keskeny czipókat hord, pedig hajdanán csak erkölcsös pamut, meg szegényes czérna szorongatta, ölelgette izmos, polgári bokáit. Tavasszal Budán vacsoráztatott egy monoklival birkózó főhadnaggyal, ábrándosan fogyasztotta a libasültet és egy bécsi grizett sima, nyulós kedvességével szemlélte Budának édeskés poézisét. Nyaranta a liget bohóságait kereste fel egy kopaszodó, mosolygós ezredorvos kíséretében, nagyokat rikoltott a hullámvasut zökkenésénél, gyerekes örömmel és buzgalommal üzte a vásári szerencsejátékokat és csiklandozó nevetéssel botorkált keresztül az elvarázsolt kastély szegényes borzalmain. Egy alkalommal nyaralni is ment simahaju anyjával, a strandon suttogás és kellemetlen pletyka fakadt ön után, egy kecskeszakállas ur közeledni próbált és — úgy mondják — csupa szívélyességre talált, este csónakkirándulás volt a Balatonon, az őszülő, gondozott arcú lovag pedig majdnem beleesett a vízbe. Azután jött a gyönyörű ősz, a pesti korzón zajos beszédű katonák lépkedtek Ön mellett, néha kávéházba járt, máskor sötét mozipáholyokból bugyborékkolt fel nevetése, néhányszor azonban Operában is volt valami vörösarcú lovag kíséretében.

Már negyedik esztendeje lesz, hogy ilyen az Ön élete, kaczerkedvű asszonyom, már négy esztendeje, hogy egy álmos, gyűrött lap érkezett valahonnan a Volga elképzeltetetlen vidékéről. Tudom, hogy Ön várt. Eleinte türelemmel, örömmel, gyerekes tervezgetéssel és sok rágondolással. Azután türelmetlenebb lett, haragudott a hadvezetőségre, az ujságokra, a czárra,

Pasics urra, a hatóságokra, Hindenburgra, sőt a német császárra is. A csökkent fizetés kevés lett, az árak ágaskodtak, mint az árvíz szegényes kunyhó falán, a megélhetés komor gondja fekete madáróriásként röpködött az Ön sivár árvasága felett. Őszintén, keservesen és könyesen panaszkodott tehát, midőn urának egyik tisztvársa felkereste.

A főhadnagy bölintott beszédére, majd megfogta kezét s megindultan mondta:

— Ne értsen félre, nagyságos asszonyom. Az önzetlen jó barát, a hűséges bajtárs segíteni akarna az Ön helyzetén...

És az Ön feje, mely akkor még egyszerű és barna volt, fáradtan lehanyatlott, mint alélt rózsafő, gyenge, tétova keze pedig a főhadnagy kezében maradt.

Eleinte még, elalvás alkalmával, felriadt: helyes-e, amit tesz, nem kellene-e visszafordulni az inségbe, a nyomorba, a sóhajtós, türelmes várakozásba? Ideges, sokfoltu napokkal, mohón habzsoló örömmel, könnyelmű kaczagással csitítgatta ezeket a kérdéseket, mint nyugodni vágyó anya rivó gyermekeit. Lassanként el is szunnyadtak ezek a kérdések és néha meglepetten állapította meg, hogy nem is szeretné már vizontlátani az eltávozottat. A hónapok bus, véres évekké dagadtak, a savanyu, aktaszagu férj képe elfakult, mint bevonulási hirdetemény az utcasarokon, Ön talán már nem is emlékszik hangjára, bajuszára, száraz mondásaira. A lelkiismeret feleselgetése mind halkabb lett, mint távolba masirozó katonák nótája. Ha itt-ott még egy kiméletlen kérdés felvetette tekintetét, Ön elhuzta a csókos, sűrű kábulat redőjét, asszonyom, ahogy a szeparé füstszagu függönyét szokás, mialatt bent tombol a mámor és az izmoslábu tánczosnő megmutatja térdének fehérségét. Ugy zsongott Ön körül minden, mint kis gyerek lázában a törpék, tündérek és királyfiak története és Ön habzsolva, részeges hahotával itta azt a buja, bűnös, bódító nedűt, melyet azelőtt csak hirből ismert s melyre talán sohasem vágyakozott.

Az ujságok, a várásban megránczosodott emberek most reménykedni kezdenek: nemsokára visszatérnek a távolban sinylődők. A szökés is könnyű és gyakori lett már a zavaros, fejetlen birodalomban, nem tudhatni: mely pillanatban toppan be az, kiről azt hitük, hogy örökre elszundított egy távoli, nehéznevű, idegen városka sirkértjében. Ön pedig, asszonyom, éjjelente sokáig tünődik, kinlódik, forgolódik, a kábulat omlós függönye lassanként széjjelmállik és fölényesen, fagyottan kandikál be résein a holnap, mint szigorú rendőrhivatalnok. Mit mond majd, csókos, riadt szemű hölgyem, ha a visszatérő számon kéri a távol töltött éveket, ha netalán az Ön hűsége, sóhajtós fehérsége, meg a várakozás napjai után érdeklődik? Mivel magyarázza meg langyos jólétét, selyemharisnyáit, kendőzött arcát, buja parfümjét? Vajjon menti-e Önt a bizonytalanság, az elfáradt idegrendszer, a ránczosképű, kaján nyomor, mely csontos, rosszszagu kezével nyult Ön után? Vajjon a hazatérő megbocsátja-e

csüggedést, a kába, illatos elcsuklást, a parázna órákat és éjszakákat?

Ugyebár, hasonló sirámos, sajgó kérdések fagatják Önt lefekvéskor, éjjel meg azt hiszi, hogy kopognak ablakán, reggel aggódva kukkant ki: nem érkezett-e haza valaki? Ha ujságot vesz kezébe, szíve ijedten dobban meg, mert már megint hazaérkezett valaki a Volga vagy a Don vidékéről. Lehet hogy másvalaki is utra kelt már, mámoros vágyak üzik, segítik, erősítik veszélyen, véren, halálkaczerkodáson keresztül a sápadt magyar katonát, az ázott, drágán szerzett gunya alatt a viszontlátás, a hazaérkezés közelgő öröme hahotázik, holnap vagy holnapután már tul lesz vérszen, tespedő életen, vágyvéres emlékeken és Pest felé viszi majd a vonat.

Nem tudom, megbocsátást, csendes válást, egy dühös, keserű férfi öklöcsapását, avagy pisztoly pukkanását hozza-e az Ön számára a viszontlátásos holnap, csókos asszonyom? Sőt azt se tudom: melyiket érdemelné meg leginkább? Az asszony jogait, a csókok értelmét, a hűség fogalmát ugyanis még a szentírás is többféle módon példázza és magyarázza.

Szenteleky Kornél.

INNEN-ONNAN.

= **Petőfi órája.** Állítólag előkerült. Egy a románok betörése elől menekülő erdélyi család bocsátotta volna prédára. Benne van a nagy költő neve, bele van vésvé, óvatosan kanyarított betűkkel, az ajándékozó, Szemere Bertalan neve is. Szakértők vallják, hogy az óra egykoru: Spindel Uhr. A vésések azonban kissé gyanusak rajta. Mintha később kerültek volna az óra fedőlapjára. Talán valamelyik ál-Petőfi sétált vele a forradalom utáni években s feltűnően tartotta mindig a szeme elé, hogy mások is leolvashassák róla az alaki személyigazolást nyújtó betűket. Petőfiről hadifoglyok is küldözgetnek hírt a messze Oroszországból. Szibériából, ahová a néplegenda deportálta. Petőfi még mindig nem halt meg, látták megint egy ólombánya tájékán a fehér síkságnál is fehérebb szakállal. Erdélyben az óra került elő, Szibériában a gazdája. A gazdától az óráig most megint szövögetheti a fantázia a lánczot.

* * *

= **A nagyherczeg.** A keresztneve előtt római számot hordott és mecklenburg-strelitzi nagyherczegnek nevezte a gothai almanach. Sétálni ment a kutyájával és nem tért vissza többé. A kutya vidáman ugrált mellette, peccenyesszagot érzett, erdőillatot, úgy hogy a nagyherczeg keztyüs kezéből majdnem kiszakította a szijat. Persze az udvarban nagy megdöbbenést keltett elmaradása s egész sereg katonaságot vezényeltek ki felkutatására. Másnap délre rátaláltak a nagyherczegre. Egy erdei szakadék forrásvizében feküdt, holtan, hidegen, a halál merevítő előkelőségével. Rejtély! — sugtak össze a keresők. A nagyherczeg rejtélyes halála — írják czimul a lapok. Nagyherczegek nem igen szoktak rejtélyesen meghalni, inkább az életüket élik rejtélyesen. A római számot viselő nagyherczeg vagy demokrata volt, vagy súlyosan vétkezett rangja ellen. Egy azonban bizonyos. Mennybéli udvar-

tartása ki fogja vágni a lapokból a róla szóló rövidhíreket, hogy sohase olvashassa, milyen rejtélyek között távozott el a mulandóság országából.

* * *

= **Sinek.** A harangok megkongathatták maguk fölött a siratót. Elvitték őket. A legtöbb falusi templomban csak egy harang maradt, a lélekharang. Mintha a háboru ezzel is jelképezni akarná, hogy az embersiratás nem kaphat vakácziót. A lélekharangnak permanenciában kell csengetnie, ha azt akarjuk, hogy minden hősi halott legalább egy szótagot kapjon a harangszókból. A tornyok üressége bántja az ércdalmok barátjait s most azt olvassuk, hogy valaki harangpótlékot ajánl. Eltörött vasuti sineket, melyek tisztán csengő hangot adnak az ütögetésre. A husvéti kereplők mintájára tehát vasuti sinek vonulhatnak fel a tornyokba. Sinek, melyek dübörgéshez vannak szokva, s melyeken nem az ájtatosság lelki kerekrei-gördültek céljuk felé. Sinek a toronyban, melyek stilszerűen bizonyítják, hogy mennyire helytelen vágányra tévedt az emberiség.

* * *

○ **Dobpergés.** Trombita harsog, dob pereg... Óh régi dalköltemény; ha nem is egészen, de félig lekerültél a napirendről. Mert trombiták fognak még harsogni ezután is, de a dobpergés a meneteléseknél megszűnt. A katonaság sok eltörölt cifrasága után eltörölték a dobpergést is és a fesszen masirozó század ezentul csak trombitaszóra fogja kivágni a diszmenetet. Egy kis romantika szállott sirba az elenyészett dobpergéssel és a kisdobosok más foglalkozást kereshetnek. Pedig kár értük, mert a kompánia legkedvesebb jószágai voltak ők, a pöttöm legények, akik nem bírták el a Mannlichert, de annál serényebben kezelték a verőt. A ma szürke prózájában is valami pántlikás, népszinműüzü illúzió vette körül őket, akik hajdanán Kisbürgözdől Waterlooig püfölték a disznóbört és ravasz koponyájukból sohasem fogyott ki a csiny és a tréfa. Katonás, magyar virtus dobbant ütőjük nyomán, Kápolnánál épp úgy, mint Isaszegnél, Majlandban épp úgy, mint Solferinónál. De most már csak a kisbíró fog dobolni, ha adóvégrehajtó érkezett a faluba. Pedig kár a kisdobosokért. Inkább az entente nagydobosait kellett volna elnémitani.

* * *

= **Semi permanens.** Az angol építészet legújabb háborus műszava. Az örök időkre, évszázadokra, emberéletekre való építés szerény hamupipókévé, vált mestereinek hadi jelgéje. Mert a mai viszonyok kizárják a monumentális, a masszív építkezés lehetőségét, lévén Anglia is háborus ország, mely a »félig tartós« jelszóval fog városok, utcák rendezésébe. Semi permanens bérházak, semi permanens középületek tervei és költségvetései születnek ma Angliában, kérész életre, közeli békére, pár év mulva megváltozó viszonyokra alapozva. Mint titkos beismerése annak, hogy a háboru után újra kell mindent építeni, új fundamentumot mélyíteni, új terveket főzni, új maltert keverni. Mert bizony, ami Angliában 1914 óta épült, csak félig tartós. Semi permanens.

* * *

○ **Megfékezett automobiltulajdonosok.** Ha még megvannak azok a Fliegende-beli alakok, akik abból éltek, hogy libáikat elgázoltatják az országúton száguldó automobillal, igen elszomorodhatnak a legújabb miniszeri rendeleten,

mely ezuttal nem az automobiloikat, hanem boldog tulajdonosaikat fékezi meg. Elmult az a boldog idő, mikor minden indoklás nélkül lehetett gépkocsizni, most már az autózás is jegygyel történik, minisztériumi engedélyjegygyel, melyet csak indokolt esetekben adnak ki. A szegény hadimilliomos, ha kedvet kap egy kis autózásra, kénytelen lesz elgázoltatni magát a villamossal, hogy mentő-autón tegye meg az utat a Rókusig. A szerelmespárok pedig, akik lágy ringású gépkocsin siklottak eddig a boldogság felé, kénytelenek lesznek visszatérni a bohémiához és be kell ériök egy rozzant kis konfiissal, mely lassubb ugyan az automobilnál, de legalább szűkebb. De ez még a legkisebb baj. Jobb ma egy szűk konfiis, mint holnap egy tág automobil, különösen ott, ahol szerelem van jelen. Különbén lehet segíteni a dolgon. A miniszterium, ha a hadi érdekek megkivánják, engedélyezi az autóhasználatot. Már pedig a szerelem kétségtelenül hadi érdek.

ZENE.

Violanta.

(Korngold Erich Wolfgang egyfelvonásos operájának bemutatója.)

Nem vehetjük tekintetbe a szerző életkorát, amikor teljes fegyverzetben kiáll a nyilvánosság elé, hogy tapsban és dicsőségben legyen része, amivel együtt természetesen a kritika tisztítóüzét is vállalnia kell. Különbén is és éppen a zeneszerzés terén: az érett kor nem okvetlenül szükséges determinánsa a művészi értékeknek. Gondoljunk csak az egykor volt híres zeneszerző és zongorista: Wolfgang Amadeus Mozart életére, akivel a *Violanta* szerzője már annyiban is némi rokonságot mutat, hogy ő is zenei csodagyerekként kezdte eddig is szép sikerekben gazdag pályafutását. Az Operaház egyfelvonásos ujdonságának legszembeötlőbb hibái éppen annak a tapsban és babérban gazdag fiatal életnek rovására tudhatók be, amelynek következtében az érzelmek chromatikus skálája helyett a lélek egyhurusága, a magába mélyedés, skrupulozítás és önmarczangolás helyett pedig a fiatalos vakmerőség és önteltség lett urrá Korngold Erich egyéniségén.

Az ouverture első néhány taktusa, izzó és tikkasztó fojtottságával, amint a pompásan megkonstruált alterált domináns nónakkord, lihegve és sokat ígérően urrá lesz a hatalmas orkeszteren, a zengő és szinte káprázatos modulációk, amelyekben érezzük a motivum ökonómikusan fejlesztett és egyre tágasabbra szétnyíló konturját, teljesen hatalmába ejti és lenyüggözi a hallgatót. A hatás azonban csak egy-két perczig tart, mert a zenekarban bántóan és hivalkodóan üres banalitások, elkopott zenei frázisok nyöszörögnek, amiket a legraffináltabb hangszereles sem tud elfogadhatóakká tenni. Aztán a függöny széthasad és egy pompás renaissance-tableaux villan tekintetünk elé. Egy pillanatra hajlandóak vagyunk azt is elfelejteni, hogy az Operában ülünk, ahol pedig a zene szuverén hatása volna a lényeges kellék. Innen kezdve megindul *Violanta* tragikus históriájának másfélórás szemléltető előadása, amelyet Hans Müller táal fel a jólismert renaissance-drámák receptje szerint. A zeneszerző feladata volna, hogy a rendelkezésére álló hangszerek és énekesek segítségével közelebb hozza lelkünkhöz a librettó meglehetősen papirszagu alakjait, és azokat az érzéseket szuggerálja belénk, amikről a szövegíró teljesen megfelekedezett. Meglehetősen nehéz feladat elé került tehát Korngold Erich Wolfgang az ő husz esztendejével és mindenféle lélekvihartól valószínűleg hermeticze elzárt fiatalságával. Fojtott és lihegő erotikum, szenvedélyes hörgések, titkos csókok és gyilkos

tőr villanása, hát hogyan találhatott volna megfelelő színeket ezeknek esetelésére zenei palettáján. Különbén is egész muzsikáját az ouverture jellemzi a legtökéletesebben. Ahogyan itt keverednek a merész, különös és értékes polifonikus megérzések, vagy talán ráhibázások a legközségesebb banalitásokkal, ugyanugy egész művének karakterisztikonját is ez a kétféleség adja meg. Melodikája sokszor hatalmas ivnek indul, az orkeszter káprázató színekkel kíséri nekilendülő utját, de aztán hirtelen fáradtan megcsuklik és szomorú ürességek utvesztőiben feneklik meg. A reminiszccenziákra talán nem is kell kitérnünk. Egészen természetesnek találjuk, hogy sem Debussy, sem Wagner, sem Puccini, sem pedig Strauss Richárd hatása alól nem tudott szabadulni Korngold Erich, ami jórészt fiatalságának tudható be és annak, hogy nem fejlődhetett ki egyénisége a csodagyermek-kultusz következtében. Ha ígéretnek tekintjük a *Violanta*-t, akkor biztató és szép jövőndő várhat Korngold Erichre. Ha azonban már eredménynek, pedig ehhez is jogunk van, akkor kénytelenek vagyunk kedvetlenül és leverten hagyni el a nézőteret. Az Operaház, amely bemutatók tekintetében nem nagyon kényeztet el bennünket, azt a néhány hónapi munkát és fáradtságot, amibe a *Violanta* betanulása került, értékebb eredmény elérésére is fordithatta volna; nem is beszélve arról, hogy fontos reprizek tekintetében is jelentékeny adósság terheli az Opera vezetőségének lelkiismeretét.

Az előadás minden tekintetben kifogástalan volt. Rendező, karmester és énekesek annyi lelkesedéssel fáradoztak a siker érdekében, hogy nem rajtuk mulott az eredménytelenség. *Tango* szenzitív és lázas dirigensi pályája minden elérhető értéket kicsiholt a partitúrából. *Medek* Anna ugys mint színészno és ugys mint énekes: a legnagyobbat produkálta. Diadalmas és zengő szopránja volumenben és színezésben pompásan győzte a partitúra legsulyosabb részleteit. *Székelyhidy* Ferencz Alfonzo szerepében fejlődésének ujjab etapjához érkezett. *Szende* Ferencz, a nem egészen neki való Simone szerepében, kiváló muzikalitásának adta bizonyosságát. A szinpad cinquecento-hangulatát *Bródy* Istvánnak köszönhetjük volna, ha a kissé szegényes interieur és a papirososzlopok nem hatottak volna elkedvetlenülően. *Sebestyén* Károly fordítása olyan tökéletes, amilyenről Hans Müller nem is álmodhatott volna.

—y e—

Kónya Zoltán

DIANA PUDER

a bőr felületét bársonyossá és hamvassá teszi.

Mindenütt kapható!

Főelárusítóhely: Diana Kereskedelmi R.-T. Budapest, V., Nádor-u. 6

IRODALOM.

Sándor Imre: Boldogság. Mikor Sándor Imre novelláit olvassuk, épp oly üde élvezet bizserg végig rajtunk, mint jószagu, duslevü gyümölcs harapásakor. Sem fanyarság, sem banális iz, sem gyári parfóm nem érződik ki soraiból; a novellák frissek és kívánatosak. Sajnos, ritkán kapunk kerek egészet, életnagyságu alakot, legtöbbször csak ügyes részlet, csábos, keskeny szelet Sándor Imre írása olyasvalamiből, amiből az egészet szeretnők megismerni. Hősei néhány megkapó szót mondanak, egy-két kitünően megfigyelt mozdulatot irnak le és — vége. Pedig nagyon szomjazunk az élettől hamvas és kipirult emberek további sorsa után és őszintén sajnáljuk, hogy az eleven, friss színü hős röviden, szélesebb, mélyebb esemény nélkül szerepel. A koncepczióknak, a tág, nyugodt kigondolásnak gyengeségét azonban feledteti a szerző igazi erőssége: a megírás. Sorai telítve vannak fénynyel, levegővel, izzel, illattal, stílusa oly lágy, oly természetes, mint sima patakcsobogás, az ember-jellemzésekben, a háttér-festésben annyi friss, üde színe van, mint a selymesfűvü, bazsarózsás májusnak. Sándor Imre első könyve nagyon kellemes és kívánatos olvasmány, de mi — úgy hiszszük, jogos bizakodással — még többet várunk tőle. Az izléses kötet a Pallas kiadása.

Gellért Mária: Dávid. (Regény. Athenaeum.) Az író ugyan nem igazi regényíró s első könyve a régi regények elavult és bevett formájával riasztja el az olvasót, de a figyelmes és kutató szem egyszerű és állandóan ismétlődő liráján megakad. Mert ennyi lira egy regényben valóban elképeszt s gondolkozóba ejt, hisz a legkisebb fejezetek is oly teljes műgonddal vannak megírva, mintha verseket oldana fel bennük finoman és hal-kan s kora fiatalsága apró problémáival való küzdésében csak lira lenne, megható naivitással, de minden probléma nélkül. S bár a regény nem lira, Gellért Mária regényének egy-egy fejezete mégis rokonszenvet kelt bennünk az irónő első munkája iránt. Egyes mondatainak, jeleneteinek utánagondolunk s vele érzünk azon a sajátságos lágy, egyszerű szavakba sűrített lírán át két ember sorsán, akikről e regény íródott és akik sohasem beszéltek egymással, csak egy havas, téli délután kezét fogtak. Ebben az egy történetben annyi a finomság és kifejező erő, hogy tul lírán és leányos szenvedésben, az irónő nevét meg kell jegyeznünk.

A magyarság ügye a külföldön. A világháboruban a magyarság nagy történelmi átalakulás előtt áll, Európa előtt az újjáértékelés napjait éli, új tartalmat, új formát keresnek bennünk, tudományunkban, irodalmunkban, művészetünkben, politikánkban s milliónyi néptömegek akarnak ismerni bennünket, mert hisz a világháboru egyik legfontosabb tapasztalata az volt, hogy a népek egyáltalában nem ismerték egymást, teljesen téves felfogásban voltak egymás tulajdonságairól, egymás erejéről, egymás kitartásáról, erkölcsi és lelki diszpozíciójáról, anyagi és erőbeli felkészültségéről. Rólunk tudták mindig a legkevesebbet, s szinte megdöbbentő tudat, ha arra eszmélünk, hogy vezető államférfiainknak mily kevés érzékük volt mind a mai napig ez iránt a kötelesség iránt, amely elsősorban őket illetné meg ezen a téren is. Erről a kötelességről szól Révai Mór értékes, vaskos kötete, melyben a legerélyesebben sorompóba kívánja állítani a magyarság ügyének külföldi propagálását. Evégből elsősorban a külföld publicisztikájában, irodalmában s ezek útján közvéleményében megállapíttatni kívánja a magyarság helyzetét, munkába akarja állítani a hisztorikust, a politikust, a filozófust, a geográfust, a geológust, a költőt, az elbeszélőt, a szociológust, gazdasági politikust, folkloristát, nyelvészt, etnográfust, meteorológust, hogy a multnak mulasztásait helyrehozván, a

jelennek megsokasodott feladatát elvégezzék és jövőnket becsületesen megalapozzák. Révai Mór könyvében a legfényesebb értelmi és magyar tulajdonságok nyilvánulnak meg, s ami jót, nemeset, bölcslet találmunk publicistáinkban; az árnyoldalak nélkül együtt van az ő bölcs, nyugodt fanatizmusában. E néhány alapvető vonás nem ismertetheti vezérgondolatát, lelki és értelmi elgondolásainak alkotó elemeit, önmagával vívódó, irányító eszméit, s ha Révai Mór missziója nem is sikerülne teljes egészében, ügyelnünk kell irására, szavára, mert nem vizsgálhatjuk eszméit, akármily tökéletlenül tennők is azt, hogy valamit ne nyernénk belőle.

Claude Farrère: Nyugati Bestiák. (A Kultura kiadása.) Gyarmati regény, s ha valaha a Goncourt-díj koszoruzta is, mégis meg kell róla irnunk, hogy a regény csak »ötlet«, bár határozottan érdekes és az író zseniális eklektikusnak mutatja be. A színezésben, a levegőben mesterit ad és ahogy leírja Saigont, a forróságot, az ópiumszívó-szobákat, a részeg és durva röhejektől hangos házikókat, bennük a tarka-barka, nagyvirágos mintájú ruhákba öltözött leányokat, akik az őrzöngő európaikat illedelmes, udvarias nevetéssel fogadják, abban annyi az erő, a rendszeresség és a látszólagos logika, hogy következetlennek találjuk a »regény« szeretteljes merészségü s logikátlan meséjét. Néhol kuszán és lendülettel intimus meghittségü jeleneteket ad, artisztikumát kiforrott egyszerűséggel emeli, s ahol a gyarmati nőkről beszél, ott feltétlen rezonáló a szemlélete, de az élvezet, amit nyújt, nem tisztán művészi. Claude Farrère-nek nem ez a legjobb munkája, vannak vonzóbb, művészebb hatásu regényei is, de merészségét tekintve tán grandiózusnak tűnhetik fel a naivabb olvasónak. Ha elolvastuk, olyan világgal ismerkedtünk meg, amilyenről csak globetrotterektől, hajótsiztektől értesültünk, könnyü, kellemes, illatos és finom gyürüben karikázó cigarettafüstben. Mintha most is ezt a kellemes élvezetet szereztük volna magunknak, de minden ópium nélkül. A regényt Aranyossy Pál fordította.

Anatole France: Szent Miklós püspök csodája. Ezt a szá-nalmas, pongyola kis könyvet nem is szabadna észrevenni, ha nem France neve ékeskedne homlokán. A népszerű francia író neve jó üzlet — gondolta haszonszagu ravaszkodással, művészietlen kalmárkodással e könyv kiadója. A czim France egyik közepes irását jelenti, a kinosan összekapcsolt füzetben azonban »Szent Klára kutjá«-ból is szerepel egy elbeszélés, sőt Henri de Regnier-től egy hosszabb novella kövérebbé, vonzóbbá akarja tenni a »France«-kötetet. A fordítás henye, kócos, sietős, de azért abszolút rossznak éppen nem mondható. A könyv köntöse azonban oly lompos, oly szá-nalmas, hogy egy csajágröcsögei füzfapoéta házi kiadása minden bizonynyal izlésesebb. Az izléstelenség valóságos orgiát ül a második lapon, melyen a körüti kiadó Hermann Arthur (?) hadnagy urnak ajánlja Pogány Árpád Anatole France és Henri Regnier fordításait. Szerencse, hogy France nem tud magyarul, hogy nem olvashatja el könyvének magyar dedikációját, remélhető tehát, hogy a komoly magyar könyvkiadásnak nem kell szégyelnie magát a nagy francia halhatatlan előtt.

Kiss József háborus verseinek második, bővített kiadása három koronáért megrendelhető *A Hét* kiadóhivatala útján (Népszínház-utca 22.) és minden könyvkereskedésben. Portó és ajánlási postadíj 35 fillér.

A renaissance káprázó asszonyai, a virágsziromhoz hasonló rózsás arcbőr, illatos, hófehér nyak nemcsak álom, melyen, a történelmekönyvet forgatván, merengünk el. Lázás és szürke korszakunkban a renaissance vakító szépségeit rekonstruálja a valódi *Diana-poudre*, melynek ott kell lennie minden nő toilette-asztalán.

KÖZGAZDASÁG.

Szitányi Ödön emléke. A Hazai Bank igazgatósága és felügyelő-bizottsága február 26-án együttes ülést tartott, mely kizárólag az intézet elhunyt vezérigazgatója, *Szitányi Ödön* emlékének volt szentelve. Az elnöklő báró *Dániel* Ernő megleghangu emlékbeszédet mondott, az igazgatóság pedig elhatározta, hogy 100.000 koronás »Szitányi-alapot« létesít a Hazai Bank-beteg és segélyre szorult tisztviselői javára.

A Pesti Hazai Első Takarékpénztár Egyesület február 27-én tartotta báró *Dániel* Ernő elnöklete alatt 78. rendes közgyűlését, amely magáévá tette az igazgatóság javaslatait és elhatározta, hogy a 13.145.793 korona 64 fillért tevő tiszta nyereségből minden részvény után 750 korona osztalék fizetessék ki, 1.000.000 korona csatoltassék az agio-tartalékalaphoz, 100.000 korona a tisztviselői nyugdíjfalaphoz, 50.000 korona fordíttassék köz- és jótékonyági célokra, 250.000 korona szavaztassék meg a tisztviselők külön jutalmazására és a fennmaradó 1.121.455 korona 03 fillér vitessék át új számlára. Az ezután megejtett választások során az igazgatóságba Baumgarten Lajos, Bíró Zsigmond, Hajós Menyhért, báró Hatvany-Deutsch Béla, Sigray Pál és Walder Gyula ismét, gróf Klebelsberg Kunó v. b. t. t. és Erney Károly új tagokként megválasztattak. A felügyelő-bizottságban megüresedett helyeket Gaszner Pál és Kovács Gyula m. kir. udvari tanácsossal, a választmányban üresedésben lévő helyeket pedig dr. Tóth István és dr. Zlinszky Jánossal töltötték be.

HETI POSTA.

R. J. A verset szellemesnek és könnyednek szánta. Hát igen. Könnyednek ugyan könnyed, de legalább szellemtelen.

Ma. Bp. Laza és kusza sorok, még a kirívó modorosságok ál-oroszlánkörmei sem tudják kikaparni őket a középszerűségből.

Tucy. A mester köszöni a kedves, meleg visszhangot. Hiába. A fiatalság tud még rezonálni, ha primitíven is, de üdén. Üdv!

Viktor Kornél. A schöngesterei az átlagnál rokonszenvesebbek megnyilatkozása. Talán kialakul belőle valami. Ezt nem közöljük.

E. H. Finom, asszonyi lira, kedves, de jelentéktelen apróság. Mi természetesen nem használhatjuk, de nyugodt lelkiismerettel biztatjuk! Üdv!

Cz. J. Bpest. Szigorú bírálatot kér. Mi nem mondunk szigorú bírálatot, mert nem akarjuk elvenni kedvét a költészettől. Nálunk ugyanis nemcsak szólásszabadság van, de költési szabadság is.

I. H. D. Mondanivalója és technikája körülbelül egy nivón áll. Ami azt jelenti, hogy mondanivalói döcögnek, technikája pedig érdektelen.

—la. Az »Oh liget« című versét félretettük. Alkalmadtán jönni fog. De előre is türelmet kérünk.

Nem közölhetők: Emlék. Vasárnap. Nyár előtt. Souvenir. Farsangi vízió. Koldusének. Egy csukaszürke emlékére. Beszélgetés egy fényképpel. A nagy gyújtogató. Az istentisztelet.

Kiadótulajdonos és főszerkesztő: **KISS JÓZSEF.**

Felelés szerkesztő: **RÓZSA MIKLÓS.**

A legcélszerűbb alkalmi ajándékkönyv

Kiss József Háborus versei

Ára 3 korona

Kapható minden könyvkereskedésben és A Hét kiadóhivatalában Budapest, VIII., Népszínház-u. 22.

Pannonia-szálloda

Budapest, Rákóczi-ut 7. szám.

A Nemzeti Színház mellett.

Emésztést elősegítő
nyálcoldó
savkiszőmből

**MATTONI
GISSHÜBLER.**
TISZTA TERMÉSZETES ALKALIAS
SAVANYUVIZE.

Egy öltöny vagy kabát megfestése K 1-1.30

ha 10 csomag ruhafestéket vásárol 7 koronáért bérmentve.

Gross Antal,

Budapest, VIII., József-körút 23., félemelet 1. ajtó.

✂ Salgótarjáni Kőszénbánya Részv.-Társulat ✂

MEGHÍVÓ

A Salgó-Tarjáni Kőszénbánya Részvény-Társulat folyó évi március hó 9-én délelőtt 11 órakor tartja meg Budapesten V., Arany János-utca 25. szám alatt levő központi irodahelyiségeiben

50. rendes évi közgyűlést

melyre az igazgatóság a t. cz. részvényeseket ezennel tisztelettel meghívja.

NAPIREND:

1. Az igazgatóság és felügyelő-bizottság jelentése az 1917. üzleti évről. 2. A zárszámadások előterjesztése, határozathozatal ezek és a tiszta nyereség hovaforrása felett. 3. Felmentvény megadása az igazgatóságnak és a felügyelő-bizottságnak. 4. Felügyelő-bizottsági tagok választása. 5. Indítvány az alapszabályok 3., 13., 42., 52., 53. és 55. §-ainak módosítása, a 49., 50., 51., 54., 61. és 62. §-ainak törlése és a tisztviselők kereseti adójára vonatkozó határozatnak mint 53. §-nak az alapszabályokba való felvétele iránt.

Budapest, 1918. február hó 13-án.

Az igazgatóság.

"STANDARD" ÉLETBIZTOSÍTÓ TÁRSASÁG

Alapított 1825. Edinburghban, Angolhon. :: Magyarországi fiók: Budapest, IV. kerület, Kossuth Lajos utca 4. (Standard-palota.)

Évi bevétel.....	37.311.850 korona
Kiutalt nyereséményrészek	196.080.000 "
Vagyon	309.381.515 "
Halálesetek folytán kifizetve	691.878.000 "

A Standard-kötvények nevezetesebb előnyei:

Kétségtelen biztonság. Alacsony díjak. Szabad világkötvények. :: Kötvények érvénybentartása díjmentes. :: Tőkésítés és előre megállapított visszaváltási érték. :: Megtámadhatatlanság. :: Feltétlen fizetés öngyilkosság esetében egyévi fennállás után. :: Szabad háborúbiztosítás népfelkelők részére. :: Díjtáblázatok kívánatra küldetnek.